Општина Лакташи

Jačanje sistema socijalne zaštite i inkluzije djece u BiH
Јачање система социјалне заштите и инклузије дјеце у БиХ

ZA SVAKO DIJETE
ЗА СВАКО ДИЈЕТЕ

Акциони план социјалног укључивања у систем дјечије заштите за 2010-2011. год. у општини Лакташи

Општина Лакташи, децембар 2009. године

.

MINISTARSTVO CIVILNIH POSLOVA BOSNE I HERCEGOVINE • MINISTARSTVO ZA LJUDSKA PRAVA I IZBJEGLICE BOSNE I HERCEGOVINE
DIREKCIJA ZA EKONOMSKI PLANIRANJE BOSNE I HERCEGOVINE • MINISTARSTVO RADA I SOCIJALNE POLITIKE FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE
MINISTARSTVO ZDRAVLJA I SOCIJALNE ZAŠTITE REPUBLIKE SRPSKE • VLADA BRČKO DISTRIKTA

unicef

DFID Department for International Development

ROYAL MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS

У оквиру имплементације пројекта "Јачање система социјалне заштите и инклузије (SPIS) у БиХ: Увођење рефералног модела социјалне заштите и инклузије на општинском/општинском нивоу", који имплементира Иницијатива за бољу и хуманију инклузију (IBHI), а финансијски подржава UNICEF, креиран је документ "Акциони план социјалног укључивања у систем дјечије заштите у општини Лакташи за 2010-2011. годину".

Овај акциони план је припремљен од стране чланова/ица Општинског управног одбора општине Лакташи уз стручну помоћ и асистенцију IBHI особља.

Чланови/ице Општинског управног одбора пројекта "Јачање система социјалне заштите и инклузије (SPIS) у БиХ: Увођење рефералног модела социјалне заштите и инклузије на општинском/општинском нивоу" општине Лакташи који су учествовали у процесу израде "Акционог плана социјалног укључивања у систем дјечије заштите у општини Лакташи за 2010-2011. годину:

1. **Гђа Санда Топић-Бузуауи (Bouzouaoui)**, предсједница ОУО-а, ЈУ ЦСР;
2. **Гђа Бранкица Зелић**, начелница Одјељења за привреду и друштвене дјелатности, Општина Лакташи;
3. **Гдин др Драшко Јошић**, љекар, Дом здравља "Др Младен Стојановић";
4. **Гдин Радослав Савановић**, директор, ОШ "Десанка Максимовић", Трн;
5. **Гдин Синиша Кострешевић**, командир, Полицијска станица, Лакташи;
6. **Гђа Валентина Вујинић,** водитељица ОЦ, Омладински центар Лакташи;
7. **Гђа Мр Бранка Остојић**, директорица, ЈУ ЦСР Лакташи.

Списак скраћеница

БиХ	**Босна и Херцеговина**
РС	**Република Српска**
ФБиХ	**Федерација Босне и Херцеговине**
ЈФДЗ РС	**Јавни фонд за дјечију заштиту Републике Српске**
ЈУ ЦСР	**Јавна установа Центар за социјални рад**
МУП РС	**Министарство унутрашњих послова Републике Српске**
РПЗ РС	**Републички педагошки завод Републике Српске**
УН	**Уједињене нације**
ЕУ	**Европска унија**
UNICEF	(United Nation Children's Fund) **Међународни фонд Уједињених нација за дјецу**
IBHI/ ИБХИ	(Initiative for Better and Humane Inclusion) **Иницијатива за бољу и хуманију инклузију**
НВО	**Невладина организација**
SPIS	(Social Protection and Inclusion System) **Систем социјалне заштите и инклузије**
ОУО	**Општински управни одбор**
ПУП	**Посебно усмјерени пројекат**
HRBAP	(Human Right Based Approach Programming) **Приступ планирању на бази људских/ дјечијих права**
EMIS	(Education Managment Information System) **Информациони систем управљања у образовању**– база података
SOTAC	(Social Sector Adjustment Technical Assistence Credit, Кредит за стручну помоћ социјалном сектору) **База података о корисницима социјалне заштите при ЦСР БиХ**
Спајдер/Spider	**Програм за електронко архивирање, кретање и праћења података при ЈУ ЦСР Лакташи**

IDDEEA	**Агенција за идентификациона документа, евиденцију и размјену података БиХ**
CPPAG	(Child protection policy advisory group) **Савјетодавна група за развој политика дјечије заштите**
CIVITAS	(The Institute for the Study of Civil Society) **Институт за проучавање цивилног друштва**
ОШ	**Основна школа**
ГПРШ	**Годишњи програм рада школе**
PAR	(Participatory Active Research) **Партиципативно акционо истраживање**
СПЖЗ	**Социјално педагошке животне заједнице**
МЗ	**Мјесна заједница**
КМ	**Конвертибилна марка**

САДРЖАЈ

1. УВОД_____06

1.1 Циљеви и садржај "Акционог плана социјалног укључивања у систем дјечије заштите у општини Лакташи за 2010-2011. годину" _____06

1.2 Процес и методологије_____08

2. АНАЛИЗА СИТУАЦИЈЕ_____09

2.1 Општа ситуација у општини Лакташи _____09

2.2 Идентификација проблема/ појава у оквиру дјечије заштите и социјално искључених група дјеце _____33

2.3 Анализа основних узрока проблема_____40

3. ПРЕГЛЕД ДОСАДАШЊИХ UNICEF/ ІВНІ ПРОЈЕКАТА са **освртом на акционе планове развоје дјечије заштите у 14 општина/опћина** _____41

3.1 Резултати и научене лекције_____41

4. СИСТЕМ ДЈЕЧИЈЕ ЗАШТИТЕ У ОПШТИНИ ЛАКТАШИ _____43

4.1 Мапирање система дјечије заштите_____43

4.2 Идентификација слабости/ недостатака система дјечије заштите_____48

5. "АКЦИОНИ ПЛАН СОЦИЈАЛНОГ УКЉУЧИВАЊА У СИСТЕМ ДЈЕЧИЈЕ ЗАШТИТЕ У ОПШТИНИ ЛАКТАШИ ЗА 2010-2011. годину"_____50

5.1 Приоритети за акцију_____50

5.2 Оквир "Акционог плана социјалног укључивања у систем дјечије заштите у општини Лакташи за 2010-2011. годину" _____54

5.3 Извори финансирања дјечије заштите у општини Лакташи _____59

6. Анекси "Акционог плана социјалног укључивања у систем дјечије заштите у општини Лакташи за 2010-2011. годину" _____60

1. УВОД

Пројекат "Јачање система социјалне заштите и инклузије (SPIS) у БиХ: Увођење реферaлног модела социјалне заштите и инклузије на општинском/ општинском нивоу" реализује се у циљу да доносиоци одлука и даваоци услуга буду у бољој могућности да планирају, управљају и координирају циљане службе социјалне заштите намијењене искљученој и рањивој дјеци и њиховим породицама. Пројекат се проводи у десет (10) циљаних општина/општина у БиХ: Билећа, Котор Варош, Лакташи, Ливно, Нови Град, Нови Град Сарајево, Нови Травник, Сански Мост, Столац и Вишеград, а имплементира га IBHI уз подршку UNICEF-а.

Документ "Акциони план социјалног укључивања у систем дјечије заштите у општини Лакташи за 2010-2011. годину" настао је као резултат рада чланова/ица Општинског управног одбора општине Лакташи. ОУО је координирајуће, мултидисциплинарно и мултисекторално тијело Пројекта, успостављено именовањем од стране начелника Општине Лакташи (Рјешење од 21.05.2009. године, бр. 08-53-1/09), и чине га представници/е сљедећих институција/организација: ЈУ ЦСР, Општина Лакташи, Дом здравља "Др Младен Стојановић", ОШ "Десанка Максимовић" Трн, Полицијска станица и Омладински центар Лакташи.

1.1 Циљеви и садржај "Акционог плана социјалног укључивања у систем дјечије заштите у општини Лакташи за 2010-2011. годину"

Општински двогодишњи "Акциони план социјалног укључивања у систем дјечије заштите у општини Лакташи за 2010-2011. годину" резултат је рада Општинског управног одбора Пројекта "Јачање система социјалне заштите и инклузије (SPIS) у БиХ: Увођење реферaлног модела социјалне заштите и инклузије на општинском/ општинском нивоу". Овај акциони план представља репликацију успјешних резултата IBHI/UNICEF пројектних активности које су имплементиране у претходних четрнаест (14) општина/општина у БиХ, а усмјерене су на успостављање и унапређење системског приступа у планирању дјечије заштите у односу на контекст сваке појединачне локалне заједнице.

У току израде ових акционих планова усмјерених на развој система дјечије заштите на локалном нивоу вршена је процјена и анализа ситуације у сфери дјечије заштите, те су заступљени сљедећи приступи: мјешовити приступ у пружању услуга и планирању социјалне заштите, приступ окренут клијенту и џендер приступ. Такође су примијењени инструменти HRBAP[1] и PAR[2] методологије у сврху изградње партиципативног реферaлног система. Успоставом овог Акционог плана обезбијеђен је инструмент за системску идентификацију корисничких група, као и локално планирање квалитетних интервенција и смањење социјалне искључености дјеце у локалној заједници.

[1] *HRBAP – Human Rights Based Approach on Programming/Планирање засновано на поштивању људских права*

[2] *PAR – Participatory Active Research/ Партиципативно акционо истраживање*

Приликом израде "Акционог плана социјалног укључивања у систем дјечије заштите у општини Лакташи за 2010-2011. годину" коришћене су релевантне анализе, оквирне стратегије, акциони планови и други материјали који се баве проблематиком везаном за дјечију заштиту и имају за циљ да унаприједе одређене сегменте дјечије заштите у БиХ[3]. Посебно усмјерење у раду је била процјена и анализа остваривања права дјетета у складу са УН Конвенцијом о правима дјетета.

Гледајући с аспекта заштите дјечијих права, званична потреба за обезбјеђивањем посебне бриге о дјеци је добила своју шансу за остваривање успостављањем Конвенције о правима дјетета[4] у којој се, између осталог, наводи да "дијете, због своје физичке и духовне незрелости, треба посебну заштиту и бригу, укључујући одговарајућу законску заштиту прије, као и послије рођења".[5] Конвенција је успостављена на различитим законским системима и културним традицијама, те представља универзалан сет договорених стандарда и обавеза, тј. људских права.

Основни принципи Конвенције о правима дјетета су:

- Недискриминација (члан 2.);
- Најбољи интереси дјетета (члан 3.);
- Право на живот, преживљавање и развој (члан 6.);
- Поштовање ставова дјетета (члан 12.).

Ратификацијом УН Конвенције о правима дјетета, држава Босна и Херцеговина и сви њени органи су преузели обавезу поштовања и провођења свих права дефинисаних овим међународним документом. Конвенција, поред државних органа, предвиђа и одговорност свих појединаца који су задужени да воде бригу о дјеци.

Према „Акционом плану за дјецу БиХ 2002-2010“, кључна претпоставка за јачање положаја дјеце у БиХ је укључивање свих снага у друштву у остваривању осмишљеног дјеловања како би се побољшали животни услови у интересу развоја дјеце. Поменуто укључује све расположиве ресурсе владиног и невладиног сектора, породице и појединца. Реализацији ове претпоставке доприносе заступљени приступи у изради локалног Акционог плана социјалног укључивања у систем дјечије заштите.

Приликом процјене/анализе ситуације у сфери дјечије заштите и планирања будућих активности "Акционог плана социјалног укључивања у систем дјечије заштите у општини Лакташи за 2010-2011. годину", чланови/ице ОУО-а Лакташи су посебну пажњу обратили на усклађивање активности са општинским плановима развоја у сегменту унапређења статуса дјетета у локалној заједници.

"Акциони план социјалног укључивања у систем дјечије заштите у општини Лакташи за 2010-2011. годину" обухватио је активности чија ће реализација

---

[3] Слиједи преглед неких од докумената: "Извјештај о хуманом развоју за 2007.; Социјална укљученост у БиХ", UNDP/IBHI, "Акциони план за дјецу у БиХ 2002-2010", Вијеће за дјецу БиХ; "Државна стратегија за борбу против насиља над дјецом 2007-2010"; Министарство за људска права и избјеглице БиХ и др.

[4] Конвенција о правима дјетета је усвојена од Генералне скупштине Уједињених нација, 20.11.1989. године.

[5] Декларација о правима дјетета прихваћена од Генералне скупштине Уједињених нација, 20.11.1959. године.

утицати на квалитетније провођење општинских аката као што је "Стратегија развоја општине Лакташи (2007-2015)". Исто тако, допринијеће квалитетнијој примјени и остваривању људских права и слобода која су загарантована међународним актима, Уставом и законом, без дискриминације по било ком основу.

"Акциони план социјалног укључивања у систем дјечије заштите у општини Лакташи за 2010-2011. годину" има за циљ да:

- развије локалне механизме дјечије заштите;
- обезбиједи унапређење система дјечије заштите на локалном нивоу;
- обезбиједи финансирање унапређења система дјечије заштите на локалном нивоу;
- омогући социјално укључивање угрожених група дјеце и младих;
- обезбиједи информисање локалне заједнице и промовисање активности на успостављању социјалне инклузије.

1.2 Процес и методологије

"Акциони план социјалног укључивања у систем дјечије заштите у општини Лакташи за 2010-2011. годину" израђен је у складу са HRBAP методологијом (приступ планирању на бази људских/дјечијих права), стављајући на приоритетно мјесто реализацију дјечијих права у складу са Конвенцијом о правима дјетета.

Методологија развијена у оквиру пројекта користи приступ планирању базиран на људским правима (HRBAP – Human Rights Based Approach to Programming) са посебним фокусом на принципе недискриминације и учешћа. Овакав приступ планирању користи смјернице, као и принципе људских права, за потребе изградње капацитета и њихове реализације. Кључни аспект приступу развоја који се темељи на људским правима јесте одговорност. Са стајалишта људских права, појединци или групе су носиоци права док су институције власти и други, као носиоци дужности, одговорни за реализацију тих права, а самим тим и у обавези да успоставе мјере поштовања и њихове заштите.

У сврху повећања степена знања локалних актера дјечије заштите о значају HRBAP методологије, у Бањој Луци је 24-26.06.2009. године одржана едукација о примјени ове методологије планирања дјечије заштите засноване на концепту поштовања људских права (HRBAP), друштвене инклузије, промоције различитости и дјечијих права. Иста едукација одржана је и у Сарајеву, 17-19.06.2009. године за представнике опћина ФБиХ. Одржани семинари обухватили су чланове/ице ОУО-а пројекта и друге актере дјечије заштите из свих десет (10) циљаних општина/опћина пројекта: Билећа, Котор Варош, Лакташи, Нови Град, Вишеград, Нови Град Сарајево, Нови Травник, Сански Мост, Ливно и Столац.

У току израде "Акционог плана социјалног укључивања у систем дјечије заштите у општини Лакташи за 2010-2011. годину" проведене су методе истраживања и интервјуа, те кориштени релевантни документи и законске регулативе, информације са веб-портала и одржани састанци са професионалцима из институција/организација из сфере дјечије заштите. Као основа за креирање горе наведеног акционог плана, поред инструмената HRBAP методологије и претходно

наведених докумената, кориштен је и документ "Процјена система дјечије заштите у општини Лакташи" урађен од стране ОУО-а уз подршку свих субјеката у општини Лакташи, који је усвојен на 2. сједници ОУО-а Пројекта у јулу 2009. године.

У оквиру Пројекта "Јачање система социјалне заштите и инклузије (SPIS) у БиХ: Увођење реферaлног модела социјалне заштите и инклузије на општинском/општинском нивоу", покренута је активност дизајнирања међусекторалног референтног механизма за социјалну заштиту и инклузију на нивоу заједнице, кроз коју се примјењује и PAR методологија. PAR је методологија истраживања која је усмјерена на позитивну социјалну промјену унутар локалне заједнице у којој се проводи, посебно када је у питању пружање могућности дјеци и младима за активно учествовање у процесима одлучивања у породици, школи и локалној заједници.

Анализа релевантних докумената (законске регулативе, стратегије, акциони планови, извјештаји …), као и кориштење доступних информација са интернет портала, такође представљају посебно значајан сегмент у припреми овог документа *(види Анекс 1.1 и Анекс 1.2).*

2. АНАЛИЗА СИТУАЦИЈЕ

2.1 Општа ситуација у општини Лакташи

Општина Лакташи се налази у западном дијелу Републике Српске, односно Босне и Херцеговине, на простору између општина Бања Лука, Градишка, Србац, Прњавор и Челинац. Подручје општине простире се на 44° између 47’ и 59’ сјеверне географске ширине и 17° између 11’ и 28’ источне географске дужине. Ријека Врбас која протиче средином њене територије дијели је на жупски (десна обала Врбаса) и поткозарско-лијевчански дио (лијева обала Врбаса).

Општина је административно подијељена у **11 мјесних заједница** (Александровац, Алексићи, Другoвићи, Јаружани, Клашнице, Кришковци, Лакташи, Маглајани, Слатина, Трн и Чардачани) са 37 села у којима на укупној површини од 38 838 ха живи око **40 266** (19 994М/20 272Ж) **становника**. Годишњи прираштај броја становника износи 291 (144М/147Ж).

Нашавши се од памтивијека на важним путевима (још од доба Римљана) општина Лакташи је веома комуникационо атрактивна, што је битно утицало на њен развој и менталитет њених становника, који су прије него становништво околних планинских предјела почели да се мијењају и напуштају традиционалне облике народног живота и културе усвајајући брже све нове промјене. Везано Лијевчем пољем за велики простор плодне Панонске низије, подручје општине Лакташи одувијек је представљало простор у којем се истовремено може осјетити богати колорит Балкана, те преплитање истока и запада.

Становништво представља кључни фактор развоја било које друштвено-економске цјелине. Као ресурс, становништво својим квантитативним и квалитативним особинама утиче на могућност искоришћавања свих природних и

других ресурса једног подручја. Дешавања у претходним деценијама на овим просторима различито су утицала на поједине факторе развоја. То се посебно односи на укупан број становника на подручју општине Лакташи, који је повећан за око 35%, што је највише посљедица ратних догађања и распада претходне Југославије. Прецизнији подаци о садашњем броју и структури становништва не постоје јер није вршен попис од 1991. године. Претходно су вршени пописи на територији Југославије (од 1921. године урађено је осам пописа) и они су упућивали на укупан број, структуру и развојне карактеристике. Попис домаћинстава у Републици Српској извршен је 1996. године (дјелимично је и пописано становништво) са посебним акцентом на избјегло и стално становништво. Овај попис представља основ за процјену броја становника у наредним годинама, од стране Републичког завода за статистику. На попису извршеном 1953. године општина Лакташи је, у тадашњим границама и насељима која су јој припадала, имала 8 239 становника. У данашњим границама, са насељима која су припадала другим општинама и срезовима, по истом попису, укупно је имала 25 516 становника (овај податак даје нам могућност упоређивања кретања становника у дужем периоду). У овим границама општина функционише од оснивања 1955. године.

Број становника Општине имао је период стагнације од 1961. до 1971. године, а благи пораст је забиљежен пописима из 1981. и 1991. године. Највећи раст броја становника настао је под утицајем ратних дешавања.

Општина Лакташи припада бањалучкој регији која је највећа у Републици Српској. Према броју становника у 1991. години, општина Лакташи заузима 8. мјесто у регији Бања Лука, а 18. мјесто у Републици Српској. Према процјени броја становника у 2000. години Лакташи су на 5. мјесту у регији, а на 11. мјесту у Републици Српској. Ова ранг-листа укључује и Брчко које је тада било у саставу Републике Српске.

Густина насељености подручја општине је изнад просјека БиХ и Републике Српске, а повећана је са 77 становника/км²; у 1991. години на 104 становника/км² у 2005. години или за 35% што је, највећим дијелом, резултат повећаних миграционих кретања условљених ратним дешавањима.

Старосна структура становништва је значајан показатељ укупних потенцијала, посебно код планирања ресурса радно активног становништва, с једне стране, и структуре потрошачког агрегата, с друге стране. Смањује се удио становништва старости до 19 година (са 38,7% у 1971. години на 29,4% у 1991. години) а сталан је пораст становништва у старосној групи 20-65 година (са 54,7% на 58,9%) и старосној групи преко 65 година (са 6,6% на 11,7%).

Присутне су неповољне тенденције у односима броја рођених (стагнација) и броја умрлих (сталан пораст) што негативно утиче и на природни прираштај становништва. Ова сазнања упућују нас на конципирање одговарајуће демографске и социјалне политике, као и на рјешавање других неповољних фактора. Полна,

урбана и образовна структура становништва је углавном повољна и даје могућност квалитетног кориштења људских и осталих ресурса овог подручја.[6]

Општина Лакташи има 11 836 дјеце и младих, старосне доби од 0 до 18 година. Слиједи преглед дјеце и младих са посебним потребама:

- 0 до 15 година има 54 дјеце са посебним потребама;
- 15 до 18 година 39 младих са посебним потребама;
- Укупан број дјеце/младих са посебним потребама је 93.

Општина Лакташи припада групи развијених општина и заузима треће мјесто по остварењу укупних јавних прихода на нивоу Републике Српске. У протеклом периоду око 8% - 9% јавних прихода, који су остварени на подручју општине (искључујући царину и акцизе), на основу извјештаја у обрасцу Б2 (Трезор РС), су системом расподјеле дозначавани у општински буџет. Ова врста прихода представља најзначајнији дио у укупним приходима општине. Приходи су забиљежили раст од 167, 28% (2005/2000) и то највише захваљујући повећању пореских прихода, односно повећању пореза на промет. Примјећује се и раст прихода по основу пореза на имовину и пореза на лична примања. Учешће непореских прихода и грантова у укупним приходима је у опадању. Расходи су пратили тенденцију пораста прихода. Анализирајући расходе по групама, уочава се значајније повећање трошкова локалне управе у 2005. години, што је посљедица консолидовања трошкова Центра за социјални рад са трошковима административне службе општине Лакташи. Текуће помоћи су повећане због већих исхода везаних за подстицај производње и стипендија.[7]

Према подацима Бироа за запошљавање општине Лакташи на дан 30.05.2009. године, било је 2 036 незапослених, од чега је одређен број незапослених професионалаца из области дјечије заштите.

Према истом извору, на Бироу за запошљавање општине Лакташи има пријављеног незапосленог кадра професионалних усмјерења који се баве стручним радом са дјецом у сфери друштвене заштите дјеце. Према подацима Бироа за запошљавање Лакташи из области дјечије заштите на подручју општине су незапослени: 2 дипломирана социјална радника, 1 психолог, 26 особа наставног кадра (ВШС-4, ВСС-22) и 15 правника (ВШС-10, ВСС-5).

На подручју општине Лакташи примарну здравствену заштиту пружа Дом здравља "Др Младен Стојановић" Лакташи, који већ седам година примјењује модел породичне медицине у области примарне здравствене заштите, што је резултат активног учешћа ове установе у процесу реформе здравственог система. Модел породичне медицине састоји се од 16 тимова формираних по стандардима постављеним од стране Министарства здравља, Института за заштиту здравља РС и Фонда здравственог осигурања Републике Српске. Сви тимови породичне медицине попуњени су адекватним медицинским кадром који је прошао и додатну едукацију из области породичне медицине. Поред здравствене заштите становништва из дјелокруга рада примарне здравствене заштите, ангажован је и одређени број доктора специјалиста из домена секундарне здравствене заштите

[6] *http://www.laktasi.net/*
[7] *Социо – економска анализа стања општине Лакташи*

што пацијентима пружа могућност да на најједноставнији и најбржи начин добију потребну услугу. Дом здравља Лакташи може се похвалити чињеницом да је једина здравствена установа у РС и БиХ која је успјешно провела програм откривања и редукције ризичних фактора масовних незаразних обољења и рано откривање одређених малигних обољења из Програма превенције и контроле незаразних болести у РС који се односи на цјелокупно становништво одређених ризичних група. То је резултирало позитивном евалуацијом извршења ових програма коју је обавио Институт за заштиту здравља Републике Српске. У оквиру Дома здравља "Др Младен Стојановић" постоји непотпуна база података о дјеци која се требају уписати у основне школе.

У општини Лакташи од образовних институција дјелује једна предшколска установа (са једним подручним вртићем), четири основне школе (са пет подручних школа), док средњошколских и високошколских установа нема.

На подручју општине Лакташи дјелују 63 регистроване невладине организације, које су подијељене на удружења из области културе, спорта, екологије, привреде и пољопривреде, омладинске и вјерске организације и остала удружења.

Данас у области културе на територији општине дјелују: ЈУ Центар за културу и образовање, ЈУ Народна библиотека "Веселин Маслеша" као и Српско просвјетно-културно друштво "Просвјета" и Културно - умјетничко друштво "Славко Мандић".
Општина Лакташи има два локална гласила: радио "Игокеа" и радио "Студио 078". Радио станице емитују све важније информације о раду општинске управе, јавних предузећа и установа, а прате и остала значајнија дешавања. Успостављена је сарадња са Српском новинском агенцијом "Срна", захваљујући чему се све важно о Лакташима нађе у медијима на ширем простору. Правовремене информације у штампане медије ("Глас Српске", "Независне новине", "Фокус" и др.) обезбјеђују дописници наведених новинских кућа. Општина Лакташи има сталног дописника за Радио Телевизију Републике Српске и стално укључење у емисију "Српска Данас" четвртком. На Wеб страници, успостављеној 2002. године, а редизајнираној 2007. године сви заинтересовани могу пратити дешавања у општини и пронаћи податке, прије свега, о раду локалне управе и услугама које она пружа.

Привредни развој општине Лакташи базиран је на: раду великог броја малих и средњих предузећа, пољопривредној производњи те бањском туризму. Процват приватног сектора у свим областима са разноврсним производним програмом представља основ укупног економског развоја општине. Привредна грана са великим потенцијалом за развој и грана којом се бави највећи број становника је пољопривреда (око 66% становника).

Плодне равнице и брежуљци, погодни климатски услови (умјерено континентална клима) производна инфраструктура, едуковани произвођачи, те вишедеценијска искуства и традиција у производњи здраве хране, воћа и поврћа представљају значајан потенцијал за развој општине и нуди изузетну прилику инвеститорима за будућа улагања. Пољопривредном производњом се бави око 66% становништва. Становништво се углавном бави сточарством, узгојем

ратарских и повртларских култура, мада је задњих година у подручјима са вишом надморском висином због климатских погодности интензивиран узгој јагоде, као и воћарска производња.

На подручју општине дјелује Пољопривредна стручна служба чији је основни задатак пружање стручних савјета и помоћи пољопривредним произвођачима. Општина Лакташи издваја значајна буџетска средства за подстицај пољопривредне производње. Настојања су да се што је могуће више подрже активности везане за пољопривреду, почев од организовања стручних предавања и скупова, до директне реализације неких пројеката. Производња здраве хране и прехрамбена индустрија би у будућности требале бити једна од основа привредног развоја. Усвојеним регулационим планом за подручје Александровца предвиђена је пословна зона која је једним дијелом намијењена за изградњу погона прехрамбене индустрије. Важно је напоменути да данас постоји неколико врло значајних производних погона који се баве прерадом меса и производњом месних производа.

Бање Лакташи и Слатина са термоминералном водом посједују вишедеценијску туристичку традицију у лијечењу реуматских обољења, болести срца, очију, крвотока и др. Хотел "Сан" у Лакташима и "Слатекс" у Слатини са базенима, љековитим купкама и свим потребним садржајима за лијечење пружају комплетне услуге здравствено - рекреативног туризма. У циљу промоције и унапређења туристичке понуде основана је Туристичка организација општине Лакташи.

Захваљујући повољном геостратешком положају и постојећој саобраћајној инфраструктури, општина Лакташи је добро повезана са сусједним општинама и ширим окружењем. Општина Лакташи потписала је Повељу о сарадњи са аустријским градом Зајерзбергом, Протокол о сарадњи са општином Будва и Зрењанин, а у току је братимљење са општином Чајетина на Златибору. Општина је дио Европског покрета у БиХ и проевропски оријентисана средина. Кроз централни дио општине пролази магистрални пут М-16 (Бањалука - Градишка - Окучани, излазак на аутопут Љубљана - Београд – Загреб), као главна регионална саобраћајница, која спаја сјеверне и јужне дијелове ове регије. Други важан путни правац, који спаја западне и источне крајеве Републике Српске, је магистрални пут М-16-1 Клашнице – Дервента. Међународни аеродром Бањалука удаљен свега 3 км од општинског средишта, што овом подручју чини блиске европске и свјетске метрополе. Изградња аеродрома започела је 1981., а од 1998. године аеродром је у искључивој функцији међународног превоза путника.[8]

У току је изградња дијела аутопута Е-661, дионице од Градишке до Клашница, у укупној дужини од око 42 км, који треба да омогући бржу и квалитетнију везу са аутопутом Загреб-Београд, а тиме и Европом. (Република Хрватска ће градити дионицу аутопута од Градишке до Окучана). Са овом дионицом (Градишка - Клашнице) би се у будућности требао спојити и дио аутопута Добој - Бањалука.

[8] *http://www.laktasi.net/*

"Мост Побједе" у Клашницама дужине 93 метра чију је изградњу финансирала Влада РС изграђен је 2002. године, а његовом изградњом растерећен је саобраћај на овој изузетно активној и значајној саобраћајници.

У циљу унапређења квалитета живљења грађана, Скупштина општине је усвојила **"Стратегију развоја општине Лакташи (2007-2015)**". Примарни циљ овог документа је да Општина, као јединица локалне самоуправе, дефинише своје правце и идентификује стратешке смјернице за будући развој.

На подручју општине Лакташи ангажовани су сљедећи актери дјечије заштите:

- ЈУ Центар за социјали рад;
- Дом здравља;
- образовне установе;
- МУП РС;
- ОО "Црвени крст" РС;
- медији;
- културни центри и спортски клубови;
- невладин сектор;
- приватни сектор;
- Општина Лакташи;
- Мјесне заједнице.

Услуге основног суда пружају се од стране Основног суда Бањалука.

Слиједи преглед запосленог кадра у сфери дјечије заштите.

- **Образовне установе**

Јавна установа за предшколско васпитање и образовање: У предшколским установама запослено је укупно 43 особа, од чега: стручни сарадници -1 педагог, 12 васпитача са вишом стручном спремом, 10 васпитача са високом стручном спремом, 4 медицинске сестре са средњом стручном спремом, те 13 сарадника (помоћно особље) и 3 особе у административном дијелу (директор и радници у рачуноводству). Све информације према подацима од 14.10.2009. године.

Основне школе: На подручју општине Лакташи постоје 4 централне основне школе са 5 подручних школа у којима се у школску 2009/10. годину уписало 3 575 ученика (према подацима од 14.10.2009).

1. ОШ "Младен Стојановић" Лакташи са 2 подручне школе у Кришковцима и Клашницама,
2. ОШ "Десанка Максимовић" Трн са 1 подручном школом у Гламочанима,
3. ОШ "Георгиос А. Папандреу" Александровац,
4. ОШ "Холандија" Слатина са 2 подручне школе у Бошковићима и Другговићима.

Шк. 2009/10. година	Трн	Лакташи	Александровац	Слатина	**Укупно**
Број ученика/ца	1160	1300	603	512	**3575**
Број наставника/ца	61	74	37	36	**208**
Укупно запослених	82	100	55	51	**288**

- **ЈУ Центар за социјали рад**

У ЈУ Центру за социјални рад општине Лакташи запослено је 15 особа (1м/ 14ж) од којих је девет стручних радника: 5 социјалних радница, 2 психолога, 1 правница и директорица - педагог. Једна радница са високом стручном спремом ради на пословима дјечије заштите, једна радница је референт за пензионере, 1 радница ради на пословима рачуноводства, 1 радница на пословима администрације и архиве, 1 радница на пословима хигијеничарке/курике и 1 радник обавља послове возача/кућног мајстора. Сваке године у Центру се запошљавају један до два приправника који одрађују приправнички стаж у трајању од годину дана, те се ангажују студенти треће године социјалног рада који обављају студијску праксу у трајању од два мјесеца.

- **Здравствени сектор**

У Дому здравља је запослено 106 професионалаца у примарној здравственој заштити: 21 др медицине са завршеном додатном едукацијом из породичне медицине, 1 педијатар, 3 специјалиста дјечије стоматологије, 1 психијатар, 2 гинеколога, 56 медицинских сестара/мед. техничара, 3 више мед. сестре. Одређен број професионалаца је запослен на одређено вријеме (5 доктора, 1 дипл. правник, 2 медицинске сестре, 2 физиотерапеута) или волонтера (4 доктора , 5 медицинских сестара).

- **МУП РС**

Укупно је запослено 93 особе (74М/19Ж) различитих профила. 19 запослених је административно и помоћно особље, а 74 особе су професионалци (60М/14Ж) на сљедећим радним мјестима: 1 полицијски командир, 58 су полицајци/ке, 6 инспектора за криминалитет, 8 службеник/ца за грађанска питања и 1 правник/ца. Систематизацијом је предвиђено 98 радних мјеста а попуњена су 93.

- **Невладин сектор**

У активним невладиним организацијама чија су циљна група дјеца и млади укупно је ангажовано 403 особе. Волонтера/ки је 193 (106М/87Ж), 176 (98М/78Ж) дјеце и младих, 10 родитеља (5М/5Ж), 3 грађана (3М), 4 социјалне раднице (4Ж), 7 педагогиња (7Ж), 6 особа наставног кадра (6Ж), 2 васпитача предшколске дјеце (1М/1Ж).

- **Општина**

Према Правилнику о организацији и систематизацији радних мјеста Административне службе општине Лакташи у Општини је запослено дванаест особа које у оквиру својих послова раде на питањима дјеце и младих. Општинска администрација има самосталног стручног сарадника за омладину и друштвене дјелатности који координира сарадњу са дјецом и младима.

- **Општинска организација "Црвени крст" РС**

ОО Црвеног крста има двоје запослених. Волонтерски рад је подржан од стране преко 500 волонтера**,** али се број волонтера, у зависности од акције, повећава те није као такав коначан.

Детаљан приказ ангажованог кадра у институцијама/ организацијама од значаја за дјечију заштиту, као и преглед корисника ЈУ Центра за социјални рад и образовних установа дат је у Анексу 2.1

Образовне установе

На подручју општине Лакташи образовање се одвија у Јавној установи за предшколско васпитање и образовање, те 4 централне основне школе.

Предшколским васпитањем и образовањем бави се **ЈУ Центар за предшколско васпитање и образовање Лакташи,** капацитета за пружање услуга за 312 дјеце распоређене у 2 објекта (у Лакташима и Гламочанима) и 13 васпитних група. Нема евиденције тј. базе података о броју дјеце која нису укључена у рад предшколске установе. Рад лакташке установе тренутно је организован у 2 јасличке и 5 предшколских група, а у Гламочанима раде 2 јасличке и 4 предшколске групе (укупно 164 дјеце). На подручју општине Лакташи до 2010. године планирано је отварање вртића у Слатини, а 2011. и у Александровцу. У септембру 2008. године је проширен објекат дјечијег вртића "Звјездице" у Гламочанима. У предшколским установама запослено је укупно 43 особа, а од тога: стручни сарадници -1 педагог, 12 васпитача са вишом стручном спремом, 10 васпитача са високом стручном спремом, 4 медицинске сестре са средњом стручном спремом, те 13 сарадника (помоћно особље) и 3 особе у административном дијелу (директор и радници у рачуноводству). Све информације према подацима од 14.10.2009. године.

Троје (3) дјеце са психофизичким сметњама из општине Лакташи, а предшколског узраста, укључени су у рад предшколске установе Дјечијег вртића за дјецу са посебним потребама "Марије Мажар" у Бањалуци. Поменути вртић је специјализован за рад са дјецом са потешкоћама у развоју.

Све активности усмјерене су на обезбјеђивање оптималних услова за задовољавање дјечијих друштвених потреба, те унапређење статуса предшколске дјеце у заједници у погледу општег развоја према индивидуалним могућностима. Основна школа "Холандија" проводи предшколски програм за дјецу која треба да се упишу у основну школу у сарадњи са Јавним фондом за дјечију заштиту и ЈУ Центра за социјални рад Лакташи.

Четири основне школе на подручју општине су: **ОШ "Младен Стојановић" Лакташи, ОШ "Десанка Максимовић" Трн, ОШ "Георгиос А. Папандреу" Александровац и ОШ "Холандија'' Слатина.** У њиховом саставу ради 5 подручних основних школа (у Клашницама и Кришковцима/ Лакташи, Другoвићима и Бошковићима/ Слатина и Гламочанима/ Трн). Ниједна основна школа нема продужено дневно збрињавање за ученике/це. Основне школе имају Савјете ученика/ца и Савјете родитеља чије дјеловање доприноси унапређењу резултата рада школа.

У 4 основне школе у општини Лакташи, те 5 подручних основних школа, у школској 2007/08. години, основну школу је похађало 3 712 ученика/ца, а у школској 2008/09. години 3 691 ученик/ца. Основу школу у општини Лакташи у

школској 2009/10. години похађа 3 575 ученика/ца. Укупан број ученика/ца од I-V разреда је 1 896, а од VI-IX разреда 1 679**.** [9] У 4 основне школе је у школској 2009/10. години запослено укупно 288 особа од чега је: наставног кадра 205 (ВШС и ВСС), 30 административног особља и 51 помоћног особља.

Дом здравља је преко картона о вакцинацијама имао евиденцију о дјеци предшколског узраста и исту прослеђивао релевантним институцијама, али електронска база података о дјеци која се требају уписати у основне школе није постојала. Таква електронска база је у процесу креирања у оквиру "Акционог плана механизама мониторинга уписа дјеце у основне школе за 2010-2011. годину". Поменути Акциони план је почео са имплементацијом 01.10.2009. године у оквиру реализације Пројекта "Јачање система социјалне заштите и инклузије (SPIS) у БиХ: Увођење реферaлног модела социјалне заштите и инклузије на општинском/ општинском нивоу".

На основу члана 36. Закона о основној школи, провјера зрелости дјеце за упис у први разред основне школе и љекарски преглед, уобичајено се реализују у периоду од 10.04. до 01.05. текуће године. Дјеца која не навршавају 6 година до 1.09. текуће године могу бити уписана само на основу Рјешења Комисије за упис ученика у први разред основне школе коју формира Одјељење за привреду и друштвене дјелатности, а чине је: педијатар, педагог и наставник разредне наставе. Педијатар обавља љекарски преглед, а педагог тестира зрелост дјетета при упису.[10]

Нема специјалних одјељења намијењених за дјецу са психофизичким сметњама. Према подацима чланова ОУО-а од 31.08.2009. године, у школској 2008/09. години, било је регистровано 58 дјеце са психофизичким сметњама узраста од 6 до 15 година. Од укупног броја у рад предшколске установе Дјечијег вртића за дјецу са посебним потребама "Марије Мажар" у Бањалуци је укључено 3 дјеце, у инклузивни рад у основним школама 49 дјеце и у рад Центра "Заштити ме" у Бањалуци (у основној школи) 6 дјеце. Инклузивно образовање у основним школама ради се по посебном програму за дјецу, а све у складу са инструкцијама Републичког педагошког завода РС. У октобру 2009. године повећао се број дјеце са психофизичким сметњама, када је регистровано њих 63.

Мобилни тимови за инклузију не постоје, што представља значајан проблем у пракси јер непостојање оваквог вида стручне подршке просвјетним радницима отежава њихов рад. На налазу и мишљењу комисије за категоризацију често се предлаже укључивање Тима за инклузију и достављања његовог извјештаја приликом упућивања дјетета на ретест, што практично није могуће јер Тим не постоји. Самим тим, приликом ретеста је Стручној комисији за разврставање ускраћен стручни увид у веома битан аспект дјететовог функционисања у току наставног процеса, што се одражава и на објективност процјене приликом ретеста.

Школе имају посебно организоване програме за дјецу са посебним потребама, али наставни кадар у склопу редовног образовања није додатно обучен да ради са дјецом са посебним потребама. Из тога се јавља потреба за тренинзима и семинарима за обуку овог типа. Било би корисно када би наставни кадар имао прилику присуствовати тренингу/семинару о концепту "школе пријатељи дјеце".

---

[9] *Основне школе: "Младен Стојановић" – Лакташи, , "Десанка Максимовић" - Трн, "Георгиос А. Папандреу"- Александровац, "Холандија" - Слатина*

[10] Општина Лакташи

Као приоритете образовних установа, наставни кадар је процијенио сљедеће: набавку техничке опреме, професионални развој и побољшање сарадње школа са родитељима и локалном заједницом.

Исто тако, све школе нису у могућности из низа фактора да проводе предшколске програме у циљу припреме дјеце за основно образовање, нити су у могућности организовати продужено дневно збрињавање за дјецу која похађају школу. Основна школа „Холандија“ је једина која проводи предшколски програм за дјецу која треба да се упишу у основну школу. За дјецу кориснике услуга ЈУ ЦСР, а која живе на подручју које припада ОШ "Холандија", у периоду од 2004-2008. године постојала је сарадња између ЦСР и школе која се одвијала кроз предшколске играонице које је организовао ЈФДЗ РС у сарадњи са ЈУ ЦСР. Остала дјеца су укључена у рад општинске предшколске установе.[11]

У оквиру Закона о основном образовању РС, у категорију дјеце са посебним потребама укључују се:

- Дјеца са тјелесним и чулним оштећењима (тјелесно инвалидна, слијепа и слабовидна, глува и наглува, са поремећајима у говору и гласу);
- Дјеца која су ментално ометена (психичка ометеност лакшег, умјереног и тежег степена);
- Дјеца која су вишеструко ометена у развоју (са двије или више ометености);
- Аутистична и дјеца са другим сметњама.

Утврђивање врсте и степена ометености у развоју дјеце врши се на основу приједлога надлежне комисије за разврставање лица са психофизичким оштећењима. Рјешењем којим се утврђује врста и степен ометености у развоју утврђује се и способност стицања основног образовања и програм по којем ће се дијете школовати.

Укупни капацитети школских објеката не задовољавају растуће проблеме везане за повећан упис ученика у наредним годинама, посебно у централним школама које се налазе у насељима са сталним приливом становништва (Лакташи и Трн). Стање техничке опремљености у појединим школама није у потпуности одговарајуће за одвијање наставног процеса. Општина је у претходном периоду издвајала одређена средства из буџета у циљу побољшања услова рада у образовним установама, али она нису довољна, тако да без ангажовања надлежног Министарства (што је и законска обавеза), не може доћи до значајнијег побољшања у области образовања.

Већ дужи низ година општина награђује носиоце дипломе "Вук Караџић", као и ученике који су постигли значајније успјехе на разним такмичењима. Реформе у процесу образовања су у току, а посебну пажњу треба усмјерити на припреме ученика за избор занимања и упис у средњошколске установе.[12]

Школе још нису биле у прилици да ријеше постојеће архитектонске баријере, те особе са инвалидитетом немају несметан прилаз. Дјеца која похађају школу из удаљених мјеста, имају бесплатан превоз од мјеста живљења до школе (преко 4 км). У свим ОШ на општини, обезбијеђени су бесплатни оброци/ ужина за ученике и ученице из социјално најугроженијих породица посредством ЈУ ЦСР Лакташи. Општина финансира 135 бесплатних оброка за дјецу у свим школама.

[11] ЈУ ЦСР Лакташи

[12] *Социо – економска анализа стања општине Лакташи*

Иако постоји потреба за континуираним усавршавањем наставног кадра кроз одређене облике едукације, наставни кадар основних школа присуствује свим едукацијама које још увијек не задовољавају потребе. Најчешће едукације су организоване од стране надлежног министарства и невладиних организација. Број учесника је најчешће ограничен, те поменуто спречава задовољавање потреба за стручним усавршавањем свог наставног кадра. У посљедње вријеме, 40 наставника/це су присуствовали/е (Лакташи – 31, Трн - 4 и Слатина - 5) едукацији која се организовала у оквиру питања која се односе на демократију и људска права и добили сертификате.

На подручју општине Лакташи нема средњошколских установа. Средње школе млади Лакташа похађају у Бањалуци, а мањи број у Градишци или другим средњошколским центрима. Општина издваја средства за стипендирање успјешних средњошколаца, а дио средстава се користи и као помоћ за одређене категорије ученика. Институције за високо образовање не дјелују у општини Лакташи. Више и високо образовање млади стичу на вишим школама и факултетима у Бањалуци, али и на факултетима у Београду, Новом Саду и другим универзитетским центрима у окружењу, посебно за специфична занимања за које не постоје услови за школовање на Универзитету у Бањалуци. Значајан број студената посљедњих година своје стручно образовање наставља на факултетима у иностранству (највише у Аустрији), од чега један број посебних талената на академији умјетности. Општина Лакташи издваја средства за стипендирање студената/киња.

- **"Превенција ризика од ватреног оружја и планирање сигурнијих заједница"**

На подручју општине Лакташи, у периоду од јула 2009. године до краја децембра 2009. године реализован је пројекат **"Превенција ризика од ватреног оружја и планирање сигурнијих заједница"**. Пројекат је реализован од стране невладине организације **Genesis Project** из Бање Луке уз подршку представника локалних институција система, а у склопу ширег пројекта "Јачање система социјалне заштите и инклузије дјеце у БиХ". Приликом реализације пројекта кориштена је методологија партиципативног акционог истраживања. Имплементацијом пројекта ће се унаприједити ниво партиципације дјеце у процесу доношења одлука у локалној заједници, у циљу промоције дјечије сигурности и смањења ризика од оружја, кроз имплементацију "Акционих планова за сигурније заједнице".

Циљ пројекта је био да се истражи аспект сигурности дјеце и младих у локалној заједници, те да се на основу добијених података предложи конкретна активност која ће довести до повећања нивоа сигурности у општини. У пројекту је учествовало 20 дјеце из основне школе "Десанка Максимовић", 10 представника локалних институција (као подршка) и одређени стручњаци. Овај капацитет ће бити могуће користити и у наредном периоду за друга истраживања.

Уз помоћ података прикупљених упитником, мапирања локалне заједнице и 8 истраживачких састанака, 20 дјеце која су активно учествовала у реализацији пројекта су предложила да се у наредном периоду реализују сљедеће активности:
а) уређење аутобуских стајалишта на подручју основне школе,
- велики проблем за сигурност дјеце представљају неуређена аутобуска

стајалишта,
- велики број дјеце – путника у школи,
- поставити стајалишта и урадити хоризонталну сигнализацију,
- постављање канти за смеће;

б) организовање школских радионица о теми међувршњачко насиље,
- укључити школског социјалног радника и педагога, те евентуално ЦСР у креирању радионица,
- користити Протокол о поступању у случајевима међувршњачког насиља (улоге и поступања појединаца),
- установити "кутију повјерења" у школи,
- дио радионице посветити опасностима од ватреног оружја.[13]

- **"Анимирање учешћа дјеце (PAR)"**

У оквиру SPIS пројекта, у периоду од августа 2009. године до фебруара 2010. године имплементира се пројекат "Анимирање учешћа дјеце (PAR)" у локалним заједницама у којима се имплементира SPIS пројекат. Поменути пројекат се имплементира у партнерству **НВО-а "Наша дјеца" Сарајево, "Свјетионик" Приједор и "Здраво да сте" Бања Лука,** а у циљу анализе ситуације везано за партиципацију дјеце, те развијање и имплементација "Акционих планова за (активније) учешће дјеце и младих о питањима која се тичу добробити дјеце". НВО "Наша дјеца" из Сарајева раде у општини Билећа, НВО "Свјетионик" ради у општини Нови Град, а НВО "Здраво да сте" из Бање Луке проводи активности у општинама Котор Варош и Лакташи. У пројектне активности укључено је у свакој од општина у којима се имплементира SPIS пројекат: око 80 дјеце која раде у PAR групама; 28 родитеља, професионалаца и доносиоца одлука; менаџмент основних школа; општинске власти; око 100 дјеце која су укључена у истраживање о питањима која се тичу дјеце у циљу социјалног мапирања општине; око 400 дјеце из локалне заједнице укључено је у имплементацију "Акционог плана за (активније) учешће дјеце и младих о питањима која се тичу добробити дјеце".

Учешће медија и лобирање ће допринијети промовисању пројекта и његових резултата, као и сензитивизацији локалне заједнице када се ради о потребама и одређеним питањима дјеце. Медијска подршка и промоција локалних PAR група дјеце се врши у директној комуникацији PAR координатора са **Prime Coommunications.** Осим поменутих активности, Prime Coommunications у периоду од августа 2009. године до марта 2010. године ради на промовисању активности PAR група и обавјештавању о добрим примјерима из праксе.

У општини Лакташи дјеца су идентификовала сљедеће проблеме и будуће циљеве:
- за идеалну ситуацију у породици треба побољшати уважавање дјечијег мишљења, смањити породично насиље, побољшати комуникацију између родитеља и дјеце, повећати посвећеност родитеља дјеци и смањити дискриминацију према дјевојчицама;

[13] НВО Genesis Project Бања Лука

- за идеалну ситуацију у заједници дјеца желе да: имају адекватан простор за младе (омладински центар), веће учешће младих у одлучивању, уважавање мишљења младих, издвајање више средстава за младе;
- за идеалну ситуацију у школи дјеца желе: довољно простора и опреме, чисту школу, поштовање ученика, бољу информисаност ученика, реалну цијену уџбеника.

Дефинисани приоритети обзиром на могућности PAR групе су:
- оснивање ликовне и графитне секције, фоторадионице;
- већи број концерата за младе у граду, - фреквентнији и јефтинији превоз до Бање Луке;
- хуманитарни концерт (хигијена и храна за социјално угрожене породице);
-организовање кино пројекција;
- санација школских тоалета (за поменуто су добили информацију да је већ у плану за реализацију).
Као приоритете, дјеца су одабрала да ће радити на: заговарању за успостављање јефтинијег превоза или на организацији хуманитарног концерта.[14]

ЈУ Центар за социјални рад

У ЈУ Центру за социјални рад општине Лакташи запослено је 15 особа (1м/ 14ж) од којих је девет стручних радника: 5 социјалних радница, 2 психолога, 1 правница и директорица - педагог. Једна радница са високом стручном спремом ради на пословима дјечије заштите, једна радница је референт за пензионере, 1 радница ради на пословима рачуноводства, 1 радница на пословима администрације и архиве, 1 радница на пословима хигијеничарке/курике и 1 радник обавља послове возача/кућног мајстора. Сваке године у Центру се запошљавају један до два приправника који одрађују приправнички стаж у трајању од годину дана.

На подручју општине Лакташи главни носилац социјалне заштите је Јавна установа Центар за социјални рад, установа чија дјелатност се састоји у обављању послова социјалне и дјечије заштите, породичне заштите и старатељства, извршења васпитних мјера и мјера заштитног надзора, услуга социјалног рада и других послова предвиђених Законом о социјалној заштити.

У прије ратном периоду социјална заштита је била организована у саставу СИЗ-а за социјалну и дјечију заштиту, а затим се почетком 1991. године оснива Општински фонд за социјалну и дјечију заштиту. Током рата ови послови обављају се у оквиру Општинског секретаријата за питање бораца, жртава рата и социјалне заштите. Већина активности у ратним условима је била онемогућена, тако да се нису исплаћивале ни основне социјалне помоћи. У том периоду рад се сводио на обезбјеђивање и подјелу хуманитарне помоћи. Посљедице ратних страдања, незапосленост и општи пад животног стандарда довеле су становништво општине у тежак материјални положај. Повећање социјалних потреба становништва условило је и потребу за организованијим и бољим збрињавањем социјално угрожених лица. Када су се стекли одговарајући предуслови, прије свега материјални, основан је ЈУ

[14] НВО "Наша дјеца" Сарајево; НВО "Свјетионик" Приједор; "Здраво да сте" Бања Лука

ЦСР (1998. године), који од тада дјелује као самостални правни субјекат за обављање послова социјалне заштите. У овом периоду Република није могла обезбјеђивати средства за остваривање права одређених Законом, а одређени видови заштите су се остваривали кроз помоћ у роби и кроз донацију међународних владиних и невладиних организација.

ЈУ ЦСР од 2002. године своју дјелатност обавља у новим просторијама, савремено опремљеним, а располаже и са одговарајућом рачунарском опремом, при чему је увезан у јединствену мрежу са Министарством здравља и социјалне заштите РС у оквиру програма СОТАК (SOTAC). Ипак, да би се квалитетније пружиле одређене врсте услуга корисницима социјалне заштите, неопходан је додатни намјенски простор (простор за рад са дјецом са посебним потребама, простор за жртве насиља у породици и сл.). Програмске активности ове установе усклађују се са тренутном ситуацијом у друштву и са потребама становништва општине Лакташи, а у потпуности се финансирају из буџета општине. Центар располаже службеним возилом за рад на терену.

Општина Лакташи је 2001. године прихватила пројекат изградње двије социо-педагошке животне заједнице (СПЖЗ), које је финансирала и изградила швајцарска влада путем Дирекције за развој и сарадњу (DEZA). СПЖЗ или старатељске куће, у којима тренутно борави дванаесторо дјеце, представљају прелазни облик од домског ка породичном смјештају дјеце. Заједничком активношћу Центра и Општине створени су јако добри услови за дјецу без родитељског старања. Општина је помогла у опремању простора и финансира све трошкове смјештаја.

У оквиру пројекта "Сигурна будућност", у чијем финансирању је једним дијелом учествовала Општина, изграђен је објекат за производњу амбалаже за млијечне производе у којем више од половине запослених чине лица са инвалидитетом. Крајем јуна 2006. године је отворена фабрика "'Џамбо пет“ ("Jumbo Pet") која тренутно запошљава двадесет двоје радника са инвалидитетом.

Било би корисно када би се створили услови и запослио 1 дефектолог и 1 дипломирани правник. Сваки референт запослен у установи има услове за рад са клијентима. Професионалци редовно учествују на тренинзима 2 пута годишње, на тему "Дани дјечије и социјалне заштите". Тренинзи које су професионалци запослени у Центру за социјални рад Лакташи похађали у 2008. и 2009. години, у области породично – дјечије заштите су: "Положај и заштита дјеце и породица у ризику" (27-28-05.2008), Министарство здравља и социјалне заштите РС; "Акциони план за борбу против насиља у породици РС – Улога ЦСР у превенцији и борби против насиља у породици" (31.10.2008), Gender центар – Влада РС; Округли сто "Моја породица" (14.05.2009), ЈУ ЦСР Бањалука; "Стандардизовани поступци различитих професија у поступању са дјецом и жртвама свједоцима трговине људима – заштита дјеце у мјестима њиховог пребивалишта" (19-21.03.2008), Бањалука, Save the Children, Norway. У оквиру имплементације SPIS пројекта и IBHI активности, 2 раднице ЈУ ЦСР су присуствовале тродневном тренингу на тему "HRBAP методологија и инклузија у заједници", крајем јуна 2009. године.

ЈУ ЦСР има веома добру сарадњу са надлежним министарством, као и са Општином, школама, полицијом, здравственим институцијама, те невладиним

сектором. Заједничке активности се односе на сарадњу по питањима категоризације, потешкоћа у понашању и учењу ученика основних и средњих школа, смјештаја корисника у здравствене установе, те узајамне подршке у активностима на терену и др.

Приоритети ЈУ ЦСР за што успјешнији будући рад су боља техничка опрема (у поступку је увођење Спајдер/Spider модела електронског архивирања и вођења писарнице). Центар користи базу података ЈФДЗ РС, те базу података пројекта "Рано откривање дјеце са посебним потребама" – 125 дјеце. Центар није укључен у посебне програме са фокусом на породице корисника услуга. Стручни радници запослени у Центру дјелују на терену, а приоритет њихових активности одређују се у зависности од врсте тренутних потреба корисника. За квалитетан рад установе неопходно је да се обезбиједи свеобухватна евиденција, како би пружање помоћи било усмјерено искључиво лицима у стању социјалне потребе.

Програми усвајања у оквиру рада ЈУ ЦСР не постоје, али проводи се поступак у складу са Породичним законом (3 случаја у посљедњих 5 година).

У општини Лакташи је у 2008. години било 473 малољетних корисника једнократних помоћи. Рјешења су у највећем броју случајева гласила на име родитеља, али с намјеном помоћи дјеци у различите сврхе: школски прибор/ 50 КМ по дјетету за 191 дијете, превоз ученика/ мјесечне карте у шк. 2007/08. години за 74 дијете, књиге/ на основу спискова из основних школа за 61 дијете, екскурзије/ ОШ за 9 дјеце, остале једнократне помоћи за школовање за 131 дијете и новчане помоћи за дјецу малољетне преступнике за њих 7.

Према подацима добијеним од ЈФДЗ РС у 2008. години, у општини Лакташи евидентирано је 2 136 корисника/ца по правима из Закона о дјечијој заштити РС, те утрошено 1 460 591, 74 КМ. Ако се упореде добијени подаци за 2008. годину, добијени од ЦСР Лакташи и ЈФДЗ РС, а који се односе на одређено право, видно је да подаци нису у потпуности усаглашени и постоји мања разлика у броју корисника у општини Лакташи[15]:

Дио социјалне заштите становништва обезбјеђује се и посредством Општинске организације Црвеног крста. *Преглед корисника појединих облика права по Законо о дјечијој заштити, као и новчана издвајања за исте, дати су у Анексу 2.2, те документу "Процјена система дјечије заштите у општини Лакташи".*

Дом здравља

Здравствену заштиту на подручју општине Лакташи пружају јавне здравствене установе из области примарне и секундарне здравствене заштите, те здравствене установе основане од стране физичких лица (здравствени предузетници).

Здравствена установа Дом здравља "Др Младен Стојановић", као носилац примарне здравствене заштите, представља окосницу система здравствене заштите на подручју општине Лакташи. Кадровски и материјално је оспособљен, а у оквиру установе омогућено је пружање и одређених видова секундарне заштите. Секундарна здравствена заштита пружа се и у Бањи Слатина, која послује као

[15] *ЈФДЗ РС – Документ – Подаци о приходима и расходима по правима из Закона о дјечијој заштити и броју корисника у 2008. години у општини Лакташи*

одјељење службе за лијечење пацијената са реуматолошким проблемима, у склопу завода "Др Мирослав Зотовић" из Бањалуке.

Становништво са подручја општине Лакташи за секундарни и терцијарни ниво здравствене заштите користи услуге Клиничко – болничког центра Бањалука, а мањим дијелом услуге Опште болнице Градишка.

На овом подручју дјелују и приватне здравствене установе, које су организоване као здравствене (интернистичка, оториноларингологија, специјалистичка амбуланта опште медицине,...) и стоматолошке амбуланте, стоматолошке лабораторије и апотеке.

Своју дјелатност Дом здравља обавља у модерно опремљеном објекту у Лакташима и у теренским амбулантама, које се налазе у Александровцу, Кришковцима, Слатини и Трну. Дом здравља у Лакташима је међу првим установама у РС и БиХ, које примарну здравствену заштиту пружају у амбулантама породичне медицине, а све у оквиру Програма здравствене политике и стратегије развоја здравља у Републици Српској. Дом здравља има активну базу података о дјеци (у оквиру интегралног софтвера породичне медицине).

Тренутно у установи ради 16 тимова породичне медицине, а раније постојеће диспанзерске службе су реорганизоване у консултативне амбуланте (педијатријска и гинеколошка) које пружају помоћ тимовима породичне медицине. У Дому здравља постоје и службе као што су: дијагностичко-лабораторијска, хигијенско – епидемиолошка, рендген кабинет, стоматолошка, дијагностичко – физикална. У циљу приближавања услуга пацијентима, поред специјалиста запослених у Дому здравља, ангажовани су и специјалисти са клиника, по основу допунског рада, који редовно долазе једном седмично (кардиолог, офталмолог, физијатар, дерматолог, радиолог, психијатар, психолог и пнеумофизиолог).[16] У склопу амбуланте у Трну постоји савремено опремљен Центар за физикалну медицину и рехабилитацију.

За реализацију наведених активности заслужан је прије свега менаџмент Дома здравља, чији пројекти су били подржани од стране Свјетске здравствене организације и других хуманитарних организација и донатора. Одређени предуслови су створени и од стране локалне заједнице.

У Дому здравља "Др Младен Стојановић" запослено је 106 особа у примарној здравственој заштити (од тога 87 особа на неодређено вријеме, 8 на одређено вријеме и 11 волонтера) и 13 особа у секундарној здравственој заштити. Од поменутих 106 професионалаца у примарној здравственој заштити: 27 доктора медицине за завршеном додатном едукацијом из породичне медицине, 1 педијатар, 3 специјалиста дјечије стоматологије, 2 гинеколога, 56 медицинских сестара/мед. техничара, 3 више мед. сестре. Одређен број професионалаца је запослен на одређено вријеме и волонтира: 5 др на одређено вријеме, 1 дипл. правник на одређено вријеме, 2 мед. сестре на одређено вријеме, 4 др волонтера, 2 физиотерапеута на одређено вријеме, 5 медицинских сестара волонтерки. Од професионалаца који недостају, као приоритетне професионалце потребно је запослити специјалисте породичне медицине, епидемиолога, радиолога, логопеда.[17]

[16] *Социо – економска анализа стања општине Лакташи*

[17] *Документ "Процјена система дјечије заштите у општини Лакташи, јули 2009. година"*

У оквиру Дома здравља нема запослених социјалних радника, психолога/педагога, дефектолога и логопеда. [18]

У Дому здравља постоји јединствена служба за вакцинацију дјеце и одраслих која пружа сервис свим тимовима породичне медицине. Амбуланта ради на набавкама, транспорту, чувању и провјерама имунолошког материјала (вакцина и серума). Транспорт од добављача до Дома здравља се врши у тзв. "хладном ланцу" а чување у модерним расхладним уређајима уз стални мониторинг температуре. Медицинска сестра која ради у амбуланти ради уз консултације доктора породичне медицине и, у захтјевнијим случајевима, педијатра. Амбуланта за вакцинацију има уредну документацију и у писаној и у електронској форми.

Професионалци су похађали специјализоване тренинге у посљедње двије године, и то на тему имунизације (учествовале су 2 медицинске сестре; тренинг је одражан у мају 2009. године у Новом Саду и трајао је 2 дана), на тему дојења (учествовали 2 доктора и 2 медицинске сестре; тренинг на тему "Породи се лако" UNICEF и "Школа за труднице РС"), затим на тему раног развоја дјетета ("Педијатријски дани") и насиље и злостављање дјетета (учествовали 2 доктора , 2 сестре у децембру 2008. године). Тренинзи који су приоритетни за професионалце запослене у Дому здравља "Др Младен Стојановић" су на тему формирања Центра за ментално здравље и здраве исхране адолесцената. И остали доктори специјалисти похађају конгресе, семинаре и едукације из оквира уже струке у земљи и окружењу (педијатри, гинеколози, интернисти,...)

У првих пет мјесеци 2009. године, до 1.06.2009. године, било је укупно 8 309 дјеце корисника здравствене заштите. Од поменутог броја, услуге су пружене за дјецу предшколског узраста у амбулантама у градском подручју за 2 439 дјеце и амбулантама у руралном подручју за 666 дјеце. Када се ради о дјеци школског узраста, регистровано је 4 014 корисника у амбулантама градског подручја и 1 190 дјеце у амбулантама руралног подручја.[19]

У циљу побољшања здравствене заштите дјеце и жена, било би потребно унаприједити рад Дома здравља сљедећим: набавком нове техничке опреме побољшати квалитет одређених услуга, организовати одређене едукације у оквиру питања која се односе на професионални развој. Дом здравља има добру сарадњу са ЈУ ЦСР и матичним уредом. Сарадња са матичним уредом је системски добро ријешена јер једном у току мјесеца матични уреди достављају списак новорођених.

МУП РС

На територији општине Лакташи дјелује Полицијска станица Лакташи чији је број запослених у складу са европским стандардима. Укупно је запослено 93 особе (74М/19Ж) различитих профила. У ПС Лакташи су запослене 74 особе (60М/14Ж) на следећим радним мјестима: полицијски командир, полицајци/ке, инспектор за криминалитет, службеник/ца за грађанска питања и правник/ца. Систематизацијом је предвиђено 98 радних мјеста, а попуњена су 93. Сарадња са ЈУ ЦСР одвија се по потреби, а у школама се ради на едукацији дјеце основних

[18] *Дом здравља Лакташи*
[19] *Документ "Процјена система дјечије заштите у општини Лакташи, јули 2009. година"*

школа из области опште безбједности, безбједности у саобраћају и заштити од наркоманије, у оквиру едукативних програма.

Полицијски службеници нису у потпуности информисани о свим постојећим законским регулативима, већ само са законом у оквиру кога директно имају прилике интервенисати. Када се ради о насиљу у породици познају Кривични закон РС, Закон о заштити од насиља у породици РС. Нису довољно информисани о Закону о равноправности полова и другим међународним актима од значаја за одређена питања људских/дјечијих права.

Полицијска станица нема адекватну електронску базу података о дјеци (осим опште базе IDDEEA и интерне базе малољетника у сукобу са законом). Опремљеност полицијске станице није у потпуности адекватна за пружање посебних услуга малољетним лицима што утиче на квалитетан рад службе, те бољу заштиту дјеце и омладине.

Приоритетни су сљедећи специјализовани тренинзи које би професионалци требали похађати: у оквиру насиља у породици, малољетничке деликвенције, права дјетета, проблематике дјеце са поремећајима у понашању, улога превентивних програма у локалној заједници, трговина дјецом и женама, те реализација програма сигурне куће.

Предавања у школама представљају добар вид едукације дјеце и омладине у оквиру програма које проводи Полицијска станица Лакташи. Такође, значајно је истаћи рад са волонтерима и цивилним друштвом, који дјелују у области проблема младих, наркоманије, малољетничке деликвенције и алкохолизма. Професионалци су у посљедње двије године похађали тренинге у сарадњи са Џендер (Gender) центром при Влади РС. Специјализовани тренинзи су били из области: насиље у породици и злостављање дјетета, малољетничка деликвенција, рад са ментално недовољно развијеним лицима, те рад полиције у заједници

Полицијска станица Лакташи нема прилагођене приступе за особе/дјецу са инвалидитетом (осим за простор IDDEEA). Такође, полицијска станица нема одвојене просторије за рад са малољетницима.

У периоду од краја 2006. године до јуна 2009. године је регистровано 15 (14М/1Ж) малољетника/ца у сукобу са законом: против имовине (крађе и др.) 8 малољетника (8М), против јавног реда и правног саобраћаја 1 малољетник (1М), прекршај јавног реда и мира 3 малољетника/це (2М/1Ж) и прекршај безбједности саобраћаја на путевима БиХ 3 малољетника (3М).

Основни суд - Бањалука

Грађани Лакташа користе услуге бањалучког Основног суда уз организоване олакшице које се односе на локацију и рад на територији општине Лакташи. У општини Лакташи од 01.06.2009. са радом су почели Судски дани Основног суда у Лакташима. Како би изашли у сусрет грађанима, Основни суд у Бањалуци сваког дана, од понедељка до петка, одржава судске дане у Лакташима, изван сједишта суда. Судски дани у Лакташима одржавају се на адреси Карађорђева 63, у просторијама бившег Суда за прекршаје.

Странке имају могућност учествовати у вођењу судских поступака у оставинским, прекршајним и извршним предметима, те предавати и подизати пошту која се односи на суд и судске поступке. Странкама с подручја лакташке

општине овим је омогућено да у Лакташима поднесу захтјеве за издавање земљишно-књижних извода и увјерења из евиденције грунтовнице бањалучког Основног суда и да их у одређеном року преузимају на истом мјесту, што до сада није било могуће. Земљишно – књижна канцеларија, грунтовница Основног суда у Бањалуци издаје земљишно-књижне изводе у року од седам дана од дана подношења захтјева странке. Општина Лакташи за одржавање судских дана у Лакташима обезбиједила је просторије и рачунарску опрему. [20]

Медији

Општина Лакташи има два локална гласила, радио "Игокеа" и радио "Студио 078". Радио станице емитују све важније информације о раду општинске управе, јавних предузећа и установа, а прати и остала значајнија дешавања. Успостављена је сарадња са Српском новинском агенцијом "Срна", захваљујући чему се све важно о Лакташима нађе у медијима на ширем простору. Правовремене информације у штампане медије ("Глас Српске", "Независне новине" и др.) обезбјеђују дописници наведених новинских кућа. На веб страници, успостављеној 2002. године, сви заинтересовани могу пратити дешавања у општини и пронаћи податке, прије свега, о раду локалне управе и услугама које она пружа.[21]

Културни центри

Данас у области културе на територији општине дјелују: ЈУ Центар за културу и образовање, ЈУ Народна библиотека "Веселин Маслеша" као и Српско просвјетно-културно друштво "Просвјета" и Културно-умјетничко друштво "Славко Мандић". Посебно значајне манифестације, како у области културе тако и за привреду и туризам, су: "Дани јагода", "Дани вина", интернационални дјечији музички фестивал "Пчелице", те Интернационални фестивал аматерског позоришта *(види Анекс 2.3).*

Невладин сектор и спортски клубови

На подручју општине Лакташи дјелују 63 регистроване невладине организације које се дијеле на удружења из области културе, спорта, екологије, привреде и пољопривреде, омладинске организације и остала удружења.

Активности организација усмјерене су на осмишљавање и реализовање континуираних цјелогодишњих понуда програма за провођење слободног времена дјеце и младих из области неформалног образовања, креативног и рекреативног развоја, те организовање културних, музичких и спортских манифестација. Тренутно се ради на изради локалног документа Стратегија омладинске политике.

Обједињен је преглед запосленог кадра у свим активним невладиним непрофитним организацијама које дјелују у општини Лакташи, у првој половини 2009. године, те се дошло до податка да је ангажовано 193 волонтера/ке (106М/87Ж), 176 (98М/78Ж) дјеце и младих, 10 родитеља (5М/5Ж), 3 грађана (3М),

[20] *Полицијска станица Лакташи*
[21] *Општина Лакташи*

4 социјалне раднице (4Ж), 7 педагогиња (7Ж), 6 особа наставног кадра (6Ж), 2 одгајатеља предшколске дјеце (1М/1Ж). Укупно је ангажовано 403 особе.

Услуге невладиних организација пружају се за 2 531 (1 587М/944Ж) малољетних корисника/ца. Број дјеце/корисника услуга Омладинског центра који су испољили проблематично понашање је 2 (1М/1Ж), те 2 родитеља (1М/1Ж). Удружењима су већином обезбијеђене просторије канцеларијског типа, али недостаје адекватног простора за спровођење одређених програмских активности попут тренинга, курсева, семинара...

У претходном периоду остварена је добра сарадња са невладиним организацијама, али у наредном периоду се очекују још конкретнији и бољи резултати с обзиром на планиране активности у оквиру "Стратегије развоја општине Лакташи 2007-2015" (гдје је разрађена конкретна сарадња са невладиним сектором, односно удружењима грађана кроз реализацију конкретних програма који ће допринијети побољшању услова живота грађана и развоју локалне заједнице).

Нитко од професионалаца није похађао специјализоване тренинге из области дјечије заштите, стога се јавља потреба за тренинзима из области рада са дјецом са посебним потребама, насиља у породици и злостављања дјетета, малољетничке деликвенције, права дјетета, проблема дјеце са поремећајима у понашању, те улоге превентивних програма у локалној заједници. Уочљиво је да млади људи и родитељи нису довољно едуковани о улози превентивних програма у локалној заједници, те да нису свјесни колику тежину поменути програми имају за даљи развој локалне заједнице, а нису упознати ни са правима дјетета.

Омладински центар Лакташи реализује програме неформалне едукације (курсеви италијанског и њемачког језика за дјецу и младе узраста од 7 до 20 година), програме креативног и рекреативног развоја (курс цртања и сликања, хоби арт курс, оријентални плес, курс гитаре и пројекције филмова за дјецу и младе узраста од 7 до 30 година), те програме посебно прилагођене за дјецу предшколског узраста (играонице на италијанском и њемачком, курс Мали умјетници, викенд дјечју играоницу и музичко ликовну играоницу), едукације о активизму и волонтеризму, те активности организовања концерта у циљу стварања услова за афирмисање младих музичара. Удружење за културни развој дјеце и омладине реализује седмичне пробе дјечијег хора, те организује Дјечији међународни фестивал *Пчелице*. Драмски студио за дјецу и младе *Даске* спроводи редовне седмичне пробе и организују *Интернационални фестивал аматерског позоришта*. КУД "Славко Мандић" организује седмичне пробе фолклора за дјецу и младе, те организују смотре. Спортски клубови одржавају редовне седмичне тренинге и такмичења за њихове полазнике током цијеле године.

Спровођење свих ових континуираних активности делује се превентивно на дјецу и младе и смањује се постотак повећања ризичних понашања дјеце и младих у локалној заједници осигуравајући им квалитетну и разноврсну понуду програма за спровођење слободног времена *(види Анекс 2.3).*

Приватни сектор

Власничка трансформација државног капитала као претпоставка даљег развоја на темељима друштвено измијењених друштвено – економских односа

имала је у основи више модела и фаза реализације. На основу Закона о приватизацији из 1996. године извршена је подјела државног капитала али иста није даље реализована због измјена концепта приватизације према новој Стратегији приватизације у РС из јуна 1998. године, којом су дефинисани циљеви, принципи, методе, институције, обухват и слично. Након тога, Влада РС је усвојила потребне законске и подзаконске акте, који омогућавају оперативно провођење процеса приватизације.

До сада извршена приватизација државног капитала у предузећима није пружила очекиване позитивне ефекте, јер већина нових акционара друштава није остварила привредну активност ни приближно оном обиму коју су имала као државна, односно друштвена предузећа у периоду прије 1990. године. Исто тако, ни тржиште капитала није заживјело у оној мјери у којој је очекивано.

У процес приватизације ушло је укупно 14 предузећа, од чега 4 предузећа са капиталом од 300 000, 00 КМ и 10 предузећа са капиталом преко 300 000, 00 КМ.

У три државна предузећа, чија је вриједност мања од 300 000, 00 КМ, продан је државни капитал приватним лицима, односно предузећима. Предузеће "Змијање" није приватизовано због неријешених имовинско – правних односа.

У 9 предузећа, чији капитал је био предмет приватизације, извршена је власничка трансформација на основу ваучер понуде и формирана су акционарска друштва са новом власничком структуром капитала. Капитал којим газдује комунално предузеће (ЈКП "Будућност") није ишао у приватизацију због недефинисаног статуса. Државни капитал у акционарским друштвима је продан, а продаја капитала Ветеринарске станице извршена је на основу процијењене вриједности на дан 30.06.1998. године. Након завршене ваучер понуде извршене су статусне промјене у предузећу "Слатекс" (настала два предузећа "Слатекс – текстил" и "Здравствено рекреациони центар Слатина"). Од ЈКП "Будућност" настала су два јавна предузећа – "Будућност" и "Комуналац".

Земљорадничке задруге (ЗЗ "Лакташи", Лакташи и ЗЗ "Жупа", Кришковци) нису биле предмет приватизације, због начина њиховог настанка и карактера власништва.

Пословање новоформираних акционарских друштава углавном не показује позитивне ефекте у погледу запослености и остваривања других економских показатеља.[22]

Прва приватна предузећа основана су крајем 80-тих и почетком 90-тих година прошлог вијека. Од новооснованих треба истаћи "Интеграл-инжењеринг", "Пројект-инжењеринг", "Графомарк", "Амбалажерка", "Агроимпекс", "Крас", "Бамби-Вемакс", од којих већина и данас успјешно послује. Захваљујући стварању повољних услова за развој бизниса основан је и велики број предузетничких радњи, тако да су Лакташи стекли имиџ предузетничког средишта (тзв. Лакташко привредно чудо), који се до данас одржао. Након ратних дешавања на овим просторима, поново долази до интезивног привредног развоја, који је праћен оснивањем великог броја предузећа (углавном малих и средњих) и предузетничких радњи. Тренутно су активно 562 предузећа и задруге са сједиштем на подручју општине (подаци Агенције за посредничке и информатичке услуге-

[22] *Социо – економска анализа стања општине Лакташи*

АПИФ о предузећима која су предала завршни рачун за 2008. годину), значајан број пословних јединица и око 1000 предузетничких радњи.

Многа Лакташка предузећа су квалитетом својих производа и услуга и својом пословном политиком постала препознатљива широм БиХ и региона.

Једино предузеће на Балкану које се бави производњом чоколадних јаја типа "Киндер" је приватно предузеће "Гомекс" из Трна.

Предузеће "Марбо" д.о.о. за производњу и трговину Лакташи основано је 2000. године и запошљава око 100 радника. Бави се прерадом кромпира и производњом чипса, а у свом асортиману има 14 врста производа. Поред постојеће технологије у плану је и увођење нове производне линије за снек производе. Властитом дистрибутивном мрежом своје производе дистрибуирају на домаће и иностранo тржиште. На закупљеним површинама ПИК "Младен Стојановић" Нова Топола предузеће има организовану производњу кромпира на 150 ha. Обједињавањем процеса од садње до завршне обраде готовог производа обезбеђује се максимална контрола производње ради добијања што квалитетнијег производа.

Захваљујући великом богатству шума и традицији која постоји у овом региону у области дрвне индустрије развило се више привредних субјеката. Већина њих се бави производњом резане грађе, али постоје и предузећа која производе финалне производе од дрвета.

Највеће је предузеће за прераду дрвета у БиХ, које се бави примарном и секундарном прерадом дрвета, израдом полуфиналних производа и пласманом својих роба. Производња је организована у три погона у којима је запослено 180 радника.

За обављање послова запослени су стручни и искусни радници, опремљени са квалитетним алатом и опремом.

Производно предузеће "Калдера компани" Лакташи се бави производњом комплетне електро-енергетске опреме. У производном програму овог предузећа су: трансформаторске станице за потребе дистрибуције електричне енергије и напајање малих и средњих индустријских предузећа различитих снага, све врсте разводних ормара за електродистрибуцију и најсложеније индустријске погоне, антенски стубови и кућице за станице мобилне телефоније разних висина и димензија и др. Дјелатност предузећа је и извођење свих врста инсталација и монтажа опреме за индустријске производне објекте, пословне и стамбене зграде као и израда комплетне техничке документације из дјелокруга свог рада.

Овим одувијек транзитним подручјем, кроз које је и за вријеме Римљана пролазио римски друм, познатији као "Пут соли", и данас пролазе најзначајније магистралне саобраћајнице. Ипак, најједноставније је доћи авионом, јер је у општини Лакташи, у мјесту Маховљани, смјештен и међународни аеродром Бањалука. [23]

Обезбјеђивање функционисања приватног капитала треба да омогући квалитетнију власничку структуру у предузећима. Нови менаџмент и управљачка структура може усмјерити предузећа према тржишту и потрошачу, те лакшем прилагођавању промјенама. Постизање веће конкурентности на домаћем и иностраном тржишту предуслов је успјешног функционисања привредних субјеката, као и постизања бољих економских резултата.

[23] *http://www.laktasi.net/*

Општина Лакташи

"Стратегија развоја општине Лакташи за период 2007-2015. године" представља кључни документ локалне заједнице, у којем су дефинисани стратешки и оперативни циљеви, те програми и пројекти, који треба да омогуће остварење зацртане визије развоја. Документ је припремио посебно формиран општински Тим за израду стратегије уз ангажовање консултаната, остварујући пуну сарадњу са комплетним општинским руководством. У процесу израде стратешког плана активно учешће је имао Савјетодавни одбор, који је пратио и усмјеравао рад, те давао мишљења и сугестије у појединим фазама развоја.

Имајући у виду дефиницију локалног економског развоја, као процеса у којем партнери из јавног, приватног и невладиног сектора раде заједно како би створили боље услове за економски раст и запошљавање, формирани Савјетодавни одбори су чинили представници јавног, приватног и невладиног сектора. Методолошку, савјетодавну и експертску помоћ пружили су консултанти Агенције за развој, ЕДА из Бањалуке.

У фази припреме стратегије одржан је низ радионица и радних састанака Тима за израду стратегије, Савјетодавног одбора и тематских радних група. Осим тога, извршено је анкетирање око 1 200 грађана и обављене консултације са представницима разних институција, а око 40 организација и предузећа учествовало је у кандидовању пројектних идеја.

У изради стратешког плана развоја општине Лакташи примијењена је модерна методологија партиципативног планирања, развијена и препоручена од стране Свјетске банке, која се користи у ЕУ, са сљедећим основним карактеристикама: фазни процес планирања уз партнерско учешће јавног, приватног и невладиног сектора, фокус на критична питања, избор јасних приоритета дјеловања и разрађен план имплементације.[24]

Општина издваја значајна средства за стипендирање студената и тренутно стипендира око 300 студената (успјех, таленти, борачки, социјални). Структура занимања за која се образују студенти није прилагођена стварним потребама друштвене заједнице, што негативно утиче на могућност њиховог запошљавања.[25]

Млади су важан фактор промјена и велики развојни потенцијал. Од укупног броја становника општине Лакташи око 24% чине омладина и млади.[26] Према њиховом мишљењу, а на основу резултата истраживања под називом "Проблеми и потребе младих на подручју општине Лакташи", проведеног 2005. године, кључни проблем и узрок многих других проблема је незапосленост. У прилог томе говори број незапослених младих људи (1 095).

Најчешће дјелатности у којима су млади запослени су трговина, угоститељство, занатске дјелатности, те текстилна и прехрамбена индустрија, а мањи број их ради у образовним установама и органима управе. Веома тешко се одлучују на

[24] *Стратегија развоја општине Лакташи 2007-2015*

[25] *Општина Лакташи*

[26] *Према Закону о омладинском организовању РС (Сл.гл. РС, број 98/04) омладину и младе чине лица од 16 до навршених 30 година.*

покретање властитог бизниса, а најчешћи разлози су недостатак искуства и средстава.

Један од предуслова за испуњење демократског процеса је и укључивање младих у политичке и друштвене промјене. За општину Лакташи је карактеристичан процес имплементације омладинске политике, којим је успостављена комуникација између омладине и органа власти, преко три тијела (референт за младе, Комисија за младе и Савјетодавни одбор младих). На овај начин је обезбијеђено институционално учешће младих у процесу предлагања и доношења одлука. У току је израда Стратегије омладинске политике за период 2009-2013. године, која треба да пружи одређене смјернице и програме дјеловања у локалној заједници у циљу рјешавања проблема младих.

Главне активности активних организација усмјерене су на осмишљавање и реализовање континуираних цјелогодишњих понуда програма за провођење слободног времена из области неформалног образовања, креативног и рекреативног развоја. Неке од обрађених тема у протеклом периоду су "Социјално неприхватљиво понашање", "Сексуално и репродуктивно здравље" и "Лобирање и јавно заговарање".

Општинска организација "Црвени крст"

Општинска организација **Црвеног крста** такође обавља дјелатности из области социјалне заштите, а њене активности су усмјерене ка обезбјеђивању помоћи угроженим лицима, како избјеглом и расељеном, тако и домицилном становништву. Активности се реализују на основу средстава из општинског буџета, прикупљањем средстава од маркица и другог пропагандног материјала и проналажењем донатора. Иако је остварена одређена сарадња са другим организацијама и институцијама (школе, невладине организације) и привредним објектима, постоји потреба за организовањем свеобухватнијих активности у циљу обезбјеђивања материјалне помоћи социјално угроженом становништву.
ОО Црвеног крста у склопу својих активности обавља и послове Службе тражења везано за нестала лица из претходног рата на подручју бивше Југославије.

Актив добровољних давалаца крви све до краја 2005. године био је у саставу Црвеног крста, а од тада самостално дјелује као удружење грађана под називом "Друштво добровољних давалаца крви" Лакташи. Ово друштво спада у групу најактивнијих друштава у БиХ и своје акције давалаштва крви организује у сарадњи са Заводом за трансфузију крви Бањалука и Кабинетом за трансфузију из Градишке. Преко акција овог друштва за потребе грађана општине Лакташи у сваком моменту постоје обезбијеђене потребне количине крви тражених крвних група.[27]

Мјесне заједнице

На подручју Општине Лакташи постоји 11 мјесних заједница: Александровац, Алексићи, Друговићи, Јаружани, Клашнице, Кришковци, Лакташи, Маглајани, Слатина, Трн и МЗ Чардачани.

[27] *Социо – економска анализа стања општине Лакташи*

Ради обезбјеђења услова за што непосредније вршење послова локалне самоуправе за подручје општине Лакташи основано је 11 мјесних заједница. У мјесним заједницама грађани могу задовољавати заједничке интересе и потребе у области уређења насеља, становања, комуналних дјелатности, здравствене заштите, образовања и васпитања, културе, заштите и унапређења животне средине.

Активности Административне службе општине Лакташи које се спроводе у мјесним заједницама финансирају из: буџета општине, самодоприноса грађана мјесне заједнице, донација грађана, грађанско-правних лица и правних лица.

Рад МЗ регулисан је Законом о локалној самоуправи, Статутом општине Лакташи, Одлуком о образовању мјесних заједница на подручју општине Лакташи, Одлуком о сазивању и начину рада збора грађана и другим прописима Скупштине општине који регулишу рад мјесних заједница. Орган мјесне заједнице је Савјет мјесне заједнице. Опслуживање органа мјесних заједница обавља се у оквиру Одјељења за општу управу.

2.2 Идентификација проблема/ појава у оквиру дјечије заштите и социјално искључених група дјеце

Општински управни одбор пројекта је током јула 2009. године урадио документ "Процјена система дјечије заштите у општини Лакташи". На основу прикупљених података, процјене и анализе ситуације у општини идентификовани су сљедећи кључни проблеми:

- присутност различитих социјално искључених група дјеце и младих;
- неадекватна законска регулатива, те недовољно и неадекватно провођење постојеће;
- сва препозната дјеца са психофизичким сметњама, из низа разлога, нису прошла процес регистрације, специјалистичке прегледе и дијагностицирање од стране стручњака;
- недовољно издвајање финансијских средства за финансирање дјечије заштите;
- професионални стандарди и механизми одговорности су слаби;
- непостојање адекватне међусекторалне сарадње институција/ организација;
- недостатак адекватног простора за рад и техничке опреме у институцијама/ организацијама;
- недостатак запосленог/ ангажованог стручног кадра;
- недовољан рад на превенцији и раној идентификацији проблема код дјеце;
- недостатак едукације наставника за рад са дјецом са психофизичким сметњама;
- економска мотивација наставног кадра за рад са дјецом са психофизичким сметњама није довољна;
- због низа фактора, неадекватно провођење инклузивне наставе отежава рад наставног кадра што негативно утиче на цјелокупне резултате инклузије;

- непостојање адекватних прилагођених индивидуалних програма рада за дјецу укључену у инклузивно образовање;
- утицај традиције и недостатак знања и вјештина, као и недостатак сензибилности за проблеме дјеце са психофизичким сметњама;
- недовољна информисаност и едукованост родитеља дјеце са психофизичким сметњама;
- пасивност родитеља да се укључе у процесе одлучивања и подузимање акција у циљу промјене ситуације;
- непостојање изграђеног система едукације професионалног кадра који се бави овом проблематиком од стране надлежних институција;
- непостојање јединствене базе података о свим социјално-искљученим групама;
- недовољна средства за набавку дидактичког материјала за актере дјечије заштите којима су поменута средства неопходна (школе, ЦСР, невладине организације);
- присутност великог броја дјеце са сметњама у гласу, говору и језику;
- пораст броја дјеце са друштвено негативним понашањем и малољетничке делинквенције;

У процесу процјене и анализе ситуације базиране на прикупљеним подацима, а уз коришћење HRBAP методологије, идентификоване су сљедеће **социјално искључене групе дјеце** уз напомену да су прве четири групе одређене као приоритетне [28]**:**

1. Дјеца са потешкоћама у развоју;
2. Дјеца изложена насиљу;
3. Дјеца из поремећених породичних односа;
4. Дјеца са поремећајима у понашању;
5. Дјеца из сиромашних породица;
6. Дјеца без родитељског старања.

Према подацима ЈУ Центар за социјални рад од 31.08.2009. године у општини је регистровано 27 дјеце без родитељског старања, од којих је 1 дијете смјештено у хранитељску породицу, њих 2 је у дому за незбринуту дјецу, 11 дјеце је смјештено у СПЖЗ, а 12 у специјалним интернатима како слиједи: Приједор 3, Центар за рехабилитацију слуха 1, а у Центру "Заштити ме" је 8 дјеце похађало школу у школској 2008/09. години).

[28] ***Социјална искљученост*** *представља процес којим се одређени појединци "одгурују" на руб друштва те их се, због њиховог сиромаштва, непосједовања основних вјештина и знања те немогућности цјеложивотног учења, или због дискриминације, спречава да у цијелости судјелују. Ово их удаљава од могућности запошљавања, стварања дохотка и образовања као и од социјалних и мрежа које постоје унутар заједнице. Тако они имају мало могућности приступа моћи и тијелима задуженим за одлучивање те се често осјећају немоћнима и у немогућности да на било који начин утјечу на одлуке које се директно тичу њиховог свакодневног живота. – извор података: – Социјална укљученост у БиХ, Извјештај о хуманом развоју 2007, UNDP/IBHI , стр. 25*

[28] *Конвенција о правима дјетета*

- **"Подршка инклузивном окружењу у Босни и Херцеговини"**

У оквиру SPIS пројекта **Удружење "Друштво уједињених грађанских акција - Дуга" Сарајево** имплементира пројекат **"Подршка инклузивном окружењу у Босни и Херцеговини"** у временском периоду од маја 2009. године до децембра 2010. године. Пројекат се имплементира уз сагласност релевантних министарстава просвјете РС и ФБиХ, просвјетно педагошких завода, те представника локалне власти општина/општина у којима се исти реализује.
Поменути пројекат има за циљ пружање стручног знања и техничке подршке институцијама/установама које су задужене за осигуравање квалитетног инклузивног образовања у одабраним заједница SPIS пројекта у БиХ.
Корисници пројекта су дјеца са посебним образовним потребама и њихове породице. У пројекту циљне групе чини 20 савјетника/ца педагошких завода БиХ, 100 упосленика/ца служби јавних дјелатноти у локалним заједницама, те 520 особа наставног кадра.

Активностима пројекта се настоји унаприједити окружење које подстиче недискриминацију у образовању БиХ. Такво окружење треба бити усмјерено на дијете и обезбиједити основно образовање сваком дјетету, а нарочито дјетету са посебним образовним потребама. У циљу остварења поменутог, од стране професионалаца/ки одржан је низ едукација.
- У оквиру пројекта у јуну 2009. године, обуком је обухваћено 100 упосленика/ца служби јавних дјелатности у локалним заједницама. Обука је имала за циљ подизање свијести о правима дјеце на одговарајуће образовање, повећање разумијевања о могућим приступима приликом осигуравања ових права и унапређење квалитета и објективности доступних ресурса и услуга.
- Током септембра 2009. године реализована је обука за 20 савјетника/ца педагошких завода БиХ, а у циљу подстицања приступа дјеци са посебним образовним потребама кроз стварање спремности окружења школе за сарадњу која подстиче учење, савладавање нових вјештина и размјену информација.
- У циљу одрживости, континуираног усвајања нових знања и квалитетног рада, креиран је материјал за инклузивно образовање (прилози са едукација, савјети за наставу у хетерогеним одјељењима, додатни материјал за читање), те исти дистрибуиран свим значајним актерима (CD).
- За 200 особа наставног кадра планирана је обука на тему инклузије, а до сада обуку је прошло 203 учесника/це у 9 SPIS општина, с тим да је обука у општини Лакташи планирана у децембру 2009. године. У општини Вишеград обуком је било обухваћено 24 учесника/це, Билећи 21 учесник/ца, а у општинама Нови Град и Котор Варош по 19 учесника/ца.

- Евалуације програма обуке су указале на потребу развоја додатних образовних пакета у одабраним заједницама које би укључивали (подизање стручних компетенција менаџмента школа, родитеља, наставника предметне наставе, програме развоја математичких идеја и концепата у раду са дјецом са препрекама у учењу и учешћу, програме развоја језичко – говорних стратегија у раду са дјецом са посебним образовним потребама, стратегије рада са дјецом изазовног и ометајућег понашања, набавку основног дидактичког материјала, образовне пакете који доприносе унапређењу развоја школа и наставног процеса уопште.

До краја августа 2010. године завршиће се активности на припреми књиге "Приче о инклузивном образовању", а иста ће се дистрибуирати образовним институцијама и невладиним организацијама. Књига је рађена у циљу документовања праксе инклузивног образовања у БиХ.

У оквиру пројектних активноти, значајно мјесто заузима промоција пројектних резултата.[29]

1. Дјеца са потешкоћама у развоју

Лицима ометеним у психофизичком развоју ЈУ ЦСР пружа одређене облике заштите: благовремено откривање случајева, упућивање на специјалистичке прегледе и категоризацију, одговарајућу рехабилитацију и слично.

Према подацима ЈУ Центра за социјални рад од 31.08.2009. године у општини је регистровано/категорисано 61 дијете од 0 – 15 година са потешкоћама у психофизичком развоју (0-5 година – 5 дјеце; 6-15 година - 56 дјеце)**.** У документу "Процјена система дјечије заштите у општини Лакташи" од јула 2009. године указује на податак да је тада регистровано/категорисано 54 дјеце (од 0 – 15 година) са потешкоћама у развоју/сметњама у психофизичком развоју. Поменуто указује на чињеницу да се број дјеце са психофизичким сметњама повећао.

У провођењу социјалне заштите дјеце ометене у психичком или физичком развоју ЈУ Центар за социјални рад врши идентификовање те дјеце (најчешће по препоруци разредног наставника или породичног доктора), те их упућује на Стручну комисију за разврставање лица са сметњама у психичком и/или физичком развоју у Бањалуци, рјеђе у Градишци. У оквиру Закона о основном образовању РС, у категорију дјеце са посебним потребама укључују се: дјеца са тјелесним и чулним оштећењима (тјелесно инвалидна, слијепа и слабовидна, глува и наглува, са поремећајима у говору и гласу), дјеца која су ментално ометена (психичка ометеност лакшег, умјереног и тежег степена), дјеца која су вишеструко ометена у развоју (са двије или више ометености), аутистична и дјеца са другим сметњама. Утврђивање врсте и степена ометености у развоју дјеце врши се на основу приједлога, односно налаза и мишљења горе споменуте Комисије. На основу тога у ЈУ ЦСР се издаје рјешење којим се утврђује врста и степен ометености у развоју дјетета, те се утврђује способност стицања основног образовања и програм по којем ће се дијете школовати.

Уколико постоји потреба и могућности дјеца са посебним потребама се упућују у установе социјалне заштите. Тренутно је 8 дјеце са посебним потребама смјештено у установе социјалне заштите, а 2 у хранитељске породице. Од 8 дјеце у Центру „Заштити ме“ у Бањалуци, њих 4 се школује у средњој школи (финансира надлежно Министарство) а 4 у основне школе (финансира ЈУ ЦСР). За ученике који свакодневно путују плаћају се путни трошкови у висини мјесечне карте (ако иде пратилац - 2 мјесечне карте).

Поред дјеце са психофизичким сметњама која су разврстана према Правилнику за разврставање лица са сметњама у психичком и/или физичком

[29] Удружење "Друштво уједињених грађанских акција – Дуга", Сарајево

развоју, одређен број дјеце који је укључен у систем предшколског и основног образовања не подлиже разврставању, а имају одређење сметње у развоју. Код значајног броја такве дјеце су регистроване говорно-језичке потешкоће, различите по врсти и интензитету.

У табели која слиједи дат је преглед према врстама ометености и оштећења код дјеце, октобар 2009. године:

Дјеца ометена у психофизичком развоју		2008.			до 01.06.2009.		
		М	Ж	укупно	М	Ж	укупно
1.	Слијепо и слабовидно дијете	0	0	0	1	0	1
2.	Глухо и наглухо дијете	2	1	3	2	1	3
3.	Дијете са поремећајем у говору и гласу						
4.	Дијете са тјелесним оштећењима и трајним сметњама у физичком развоју	7	4	11	6	4	10
5.	Дијете са сметњама у психичком развоју:	40	22	62	37	23	60
	• Лаког степена	33	17	50	30	19	49
	• Умјереног степена	3	3	6	3	3	6
	• Тежег и тешког степена	4	2	6	4	1	5
6.	Комбиноване сметње	13	7	20	13	7	20
УКУПНО		**62**	**34**	**96**	**59**	**35**	**94**

Када је у питању подузимање првих корака у циљу пружања помоћи дјеци са психофизичким сметњама, чест проблем је родитељско неприхватање чињенице да дијете има сметњу и да је потребно његово укључивање у одговарајући третман. Међутим, родитељи који прихватају чињеницу да имају дијете са потешкоћама у развоју, осим неколико права и услуга које могу реализовати кроз ЈУ ЦСР немају систематску подршку локалне заједнице у смислу савјетовалишта, дневног центра који би окупљао и дјецу и родитеље, стручно вођених радионица и спровођења различитих активности, итд. Будућност дјетета и породице у цјелини углавном зависи од здравствене просвијећености родитеља, њиховог материјалног статуса, степена образовања и информисаности, те укупних супортивних капацитета.

На подручју општине Лакташи нема нити специјалних одјељења намијењених за дјецу са психофизичким сметњама. Према подацима чланова ОУО-а од 31.08.09, у школској 2008/09. години, било је регистровано 58 дјеце са психофизичким сметњама узраста од 6 до 15 година. Од тог броја у рад предшколске установе Дјечијег вртића за дјецу са посебним потребама "Марија Мажар" у Бањалуци је укључено 3 дјеце, 49 дјеце је укључено у програм инклузије у основним школама, а њих 6 у Центар "Заштити ме" у Бањалуци. Инклузивно образовање у основним школама ради се по посебном програму за дјецу, а све у складу са инструкцијама Републичког педагошког завода РС.

Значајан проблем представља недостатак мобилних тимова за инклузивну наставу. Стручна помоћ мобилних тимова би била значајна подршка наставном особљу у њиховом раду. Школе имају посебно организоване програме за дјецу са посебним потребама, али наставни кадар у склопу редовног образовања није додатно обучен да ради са дјецом са посебним потребама.

Као приоритете образовних установа, наставни кадар је процијенио сљедеће: набавку техничке опреме, професионални развој и побољшање сарадње школа са родитељима и локалном заједницом.

У зависности од степена ометености и потреба, дјеца и омладина ометена у психофизичком развоју корисници су одређених права у оквиру социјалне и дјечије заштите. По подацима ЈУ ЦСР од октобра 2009. године, слиједи преглед дјеце са психофизичким сметњама која остварују различита права из домена социјалне заштите:

Р.бр	**Право социјалне заштите за дјецу са психофизичким сметњама**	**Бр. дјеце**
1.	Дјечији додатак (у 2008. години)	78
2.	Њега и помоћ другог лица	27
3.	Оспособљавање у установама социјалне заштите	15
4.	Боравак у вртићу „М. Мажар“	3
5.	Превоз за дјецу и родитеље	18
У К У П Н О		**141**

2. Дјеца изложена насиљу

Постоји сумња да је одређен број дјеце изложен различитим облицима насиља, али не постоје прецизни подаци о броју дјеце јер је проблем још увијек доста табуизиран. Досадашње искуство потврђује да је веома тежак процес откривања и доказивања било којег облика насиља над дјецом. Проблем насиља у породици је посебно неистражен и запостављен јер се сматра "приватним проблемом" сваке породице у који се нико не треба мијешати. Такав је став насилника, али и друштвене средине. Породично насиље се веома тешко открива, јер се жртве не усуде да саме пријаве насиље, а недовољно су информисане о својим правима (Закон о заштити од насиља у породици, Породични закон, Закон о равноправности полова у БиХ). Поремећени породични односи су најчешћи јер је један од родитеља алкохоличар или су чланови породице склони девијантним понашањима и сл, а дјеца су изложена како физичком, тако и психичком насиљу. Понекад се то насиље не односи директно на дјецу, нпр. када је један од родитеља изложен насиљу од стране брачног партнера, али дјеца су, као свакодневни очевици насиља, такође изложени његовом негативном дјеловању на њихову личност, одрастање и процес социјализације. Посебно ризичну категорију представљају дјеца чији су родитељи душевни болесници, што је задњих година све учесталија појава. У таквим породицама родитељи због болести нису у стању да се адекватно брину о својој дјеци, а с обзиром на врсту болести често негирају потребу за лијечењем.

Према подацима ЈУ ЦСР на подручју општине регистровано је 16 случаја дјеце која су била изложена злостављању/насиљу. У општини Лакташи не постоји јединствена база података о дјеци жртвама насиља. ЈУ ЦСР, као и све друге институције, дужан је да пријављује Полицијској станици сваку сумњу или дојаву о случајевима било каквог насиља над дјецом. Против насилника/ца, надлежне институције подносе пријаве, те се случајеви процесуирају. У оквирима поштовања

процедура, ЈУ ЦСР треба да добија повратну информацију од Тужилаштва да ли су за све предмете поднесене кривичне пријаве, али поменуто није пракса.[30] Наведено потврђује да је неопходно побољшати сарадњу свих институција од значаја за рјешавање проблема било којег облика насиља над дјецом.

3. Дјеца из поремећених породичних односа

Одрастање дјеце у поремећеним породичним односима је велики друштвени проблем, како за дјецу, тако и за друштво у цјелини. Одрастати у дисфункционалној породици представља велику препреку емоционалном и душевном развоју дјетета коме је неопходна љубав, пажња и разумијевање родитеља. Чест је случај да при разводу бракова дјеца остају да живе са једним од родитеља, док други родитељ иако има законску обавезу, не учествује у подизању, васпитању и издржавању малољетног дјетета. Такви родитељи се у складу са законом не сматрају самохраним иако у пракси они то јесу. Евидентан је недостатак ефикасних законских механизама којима би се обезбиједила наплата алиментације од родитеља са којим дијете не живи.

Дјеца која одрастају у поремећеним породичним односима су изложена стресу, веома често се немају коме обратити за помоћ и препуштени су сами себи, а недовољно су информисани о својим правима и немоћни у борби за рјешавање својих проблема. То наравно много утиче и на специфичне емоционалне и психолошке услове у којима одрастају дјеца из дисфункционалних породица.

ЈУ Центар за социјални рад у оквиру свакодневног дјеловања, најчешће у склопу реферата „поремећени породични односи“, даје одговарајућу подршку оваквој дјеци (материјално, психолошку и сл).

4. Дјеца са поремећајима у понашању

Према подацима Полицијске станице, у периоду од 2006. године до јуна 2009. године, регистровано је 15 (14М/1Ж) малољетника/ца у сукобу са законом: против имовине (крађе и др) 8 малољетника (8М), против јавног реда и правног саобраћаја 1 малољетник (1М), прекршај јавног реда и мира 3 малољетника/це (2М/1Ж) и прекршај безбједности саобраћаја на путевима БиХ 3 малољетника (3М). Двоје дјеце са поремећајима у понашању партиципирају у оквиру рада невладиних организација као и њихови родитељи, а све у циљу превазилажења проблема узрокованим непримјереним поступцима.

Најчешћи узроци појаве малољетничког преступништва су тешка економска и материјална ситуација као и промијењен систем вриједности у породици, школи и друштву уопште.

Породични фактори који доводе до асоцијалног понашања дјеце и омладине су: поремећени брачни и породични односи, запостављање дјетета и његових потреба, непостојање породичног ауторитета, развод бракова, неједнаки и

[30] *Центар за социјални рад Лакташи*

неадекватни васпитни ставови родитеља, непотпуне породице, неадекватно провођење слободног времена и др.

Узроци асоцијалног понашања у школи су: породични фактори, погрешан приступ и тумачење демократизације и модернизације друштва, лош успјех, незаинтересованост и негативан однос према школи, лош утицај вршњачких група, неприхватање младих од стране њихових вршњака, промијењена улога наставног кадра, поремећај вриједности, недостатак могућности да дјеца квалитетно проводе слободно вријеме (културни садржај) и др.

Друштвени узроци који доприносе поремећају у понашању дјеце и младих су: утицај масовних медија, толерантнији став према чињењу преступничког понашања због поремећеног система вриједности, непостојање институција за превенцију малољетничког преступништва као и организованог провођења слободног времена, те непостојање установа за третман малољетника асоцијалног понашања у циљу рехабилитације.

У Републици Српској не постоји закон о малољетничкој делинквенцији, али је исти у нацрту. У поступку према малољетницима који се примјењује у ЈУ Центра за социјални рад користе се: Кривични закон РС ("Службени гласник РС" бр. 49/03), Закон о кривичном поступку ("Службени гласник РС" бр. 50/03), Закон о прекршајима РС ("Службени гласник РС" бр. 34/06), Измјене и допуне закона прекршајима ("Службени гласник РС" бр. 1/09).

Од 15 малољетника/ца која имају проблема у понашању код свих њих је развој ометен породичним приликама. Полицијска станица сарађује са ЈУ ЦСР када се појави потреба.

Грађани Лакташа користе услуге бањалучког Основног суда уз организоване олакшице које се односе на локацију и рад на територији општине Лакташи. У општини Лакташи од 01.06.2009. са радом су почели Судски дани Основног суда у Лакташима.

2.3 Анализа основних узрока проблема

Анализа основних узрока проблема је извршена од стране чланова ОУО пројекта у општини Лакташи, а у складу са HRBAP методологијом, тј. уз коришћење концептуалног оквира анализе стабла проблема са освртом на неуспјех система, друштва и појединаца из локалне заједнице. Анализом је омогућен увид у опште узроке за социјалну искљученост идентификованих група дјеце. Неки специфични узроци су издвојени за сваку од појединачних социјално искључених група дјеце у оквиру ставке 2.2, а у наставку издвајамо генералне узроке проблема:

- **Неуспјех система** да осигура услове за остваривање дјечијих права што се огледа у сљедећем: неадекватној примјени законске регулативе; непостојању одговарајућег тијела за превентивно, правовремено дјеловање и предлагање мјера; неадекватној финансијској подршци, тј. алокацији буџетских средстава; непостојању јединствених база података за социјално искључене групе; недовољној сарадњи свих актера дјечије заштите на локалном нивоу; неадекватним санкцијама и казненим мјерама за неизвршавање обавеза и задатака; неадекватној техничкој, просторној опремљености као и кадровској заступљености професионалаца у релевантним службама; ниском степену мотивације запослених; непостојање

инфраструктуре за рад са дјецом и младима; непостојање установа за прихват и рад са младима; недовољна освијешћеност родитеља по питању њиховог учешћа у креирању и доношењу закона; непостојање сензибилитета професионалаца који доносе одлуке и др.

- **Неуспјех друштва/ заједнице** се односи на: неповољно социо-економско окружење; немогућност запошљавања; недовољну информисаност јавности о проблематици у сфери дјечије заштите; недовољне садржаје за квалитетно провођење слободног времена дјеце и младих; постојање предрасуда и маргинализовање група дјеце; недовољан број превентивних и едукативних програма; непостојање програма рехабилитације; недовољне подршке локалне заједнице и др.

- **Неуспјех појединца** се односи на недовољну едукованост родитеља о вршењу родитељске дужности; незаинтересованост родитеља на удруживање и преузимање иницијативе; пасивност родитеља; недовољну едукованост професионалаца о новим методама и услугама, те њихову мотивисаност у односу на услове рада; техничку опремљеност; недовољан стручни кадар и др.

Разрађени примјери концептуалног радног оквира налази се у Анексу 4, а анализа узрока у оквиру концептуалног оквира у Анексу 3.

3. ПРЕГЛЕД ДОСАДАШЊИХ UNICEF/ IBHI ПРОЈЕКАТА са освртом на акционе планове развоја дјечије заштите у 14 циљаних општина/опћина

3.1 Резултати и научене лекције

Уз подршку и сарадњу са UNICEF-ом, IBHI од 2003. године до сада реализује пројекте у циљу промовисања дјелотворне и ефикасне политике дјечије заштите на свим нивоима, а која доприноси смањењу сиромаштва, неједнакости и социјалне искључености, те успостави сигурне средине за сву дјецу и БиХ.

Реализација UNICEF/IBHI пројектних активности је заснована на HRBAP методологији (Human Rights Based Approach to Programming), тј. планирање засновано на поштовању људских права. Увођењем поменуте методологије, направљен је значајан утицај на повећање освијешћености и сензибилизацији појединаца, група и локалне заједнице по питању права дјетета и остваривање истих.

У циљу увођења и развоја мјешовитог и међусекторалног приступа, у циљаним општинама/ опћинама пројекта, успостављени су општински/опћински управни одбори. ОУО су успостављени у циљу јачања општинског/ опћинског менаџмента политике дјечије заштите. То су међусекторална тијела одговорна за свеобухватно планирање и имплементацију акционих планова социјалног укључивања у систем дјечије заштите и акционих планова развоја механизама мониторинга уписа дјеце у основне школе у циљаним локалним заједницама пројекта.

Реализација пројектних активности је омогућила сљедеће:

- Уведена је методологија приступа програмирању базираног на људским правима (HRBAP) у реформу система дјечије заштите на централном и локалном нивоу;
- Ојачан општински менаџмент политике дјечије заштите и пружање услуга дјечије заштите кроз успоставу и дјеловање Општинских управних одбора Пројекта;
- Успостављени локални Акциони планови развоја дјечије заштите засновани на HRBAP методологији, промоцији и примјени мјешовитог система дјечије заштите (мултидисциплинарна и међусекторална сарадња) заснованог на партнерству и приступу окренутом клијенту; Акциони планови су у свих девет општина/ опћина усвојени од стране Скупштина општине/ Опћинских вијећа и тако постали локалне стратегије за развој дјечије заштите;
- Акциони планови су усмјерени на развој и промовисање мјешовитог система дјечије заштите (међусекторалне и мултидисциплинарне сарадње), јачање информационог система кроз (ре)идентификацију корисника и успоставу база података о социјално искљученим групама дјеце, подршку идентификованим приоритетним социјално искљученим групама дјеце, као и на медијску промоцију у сврху сензибилизације јавности о правима дјетета и потреби рјешавања проблема идентификованих у систему дјечије заштите;
- У шест циљаних општина/опћина: Бугојно, Градишка, Какањ, Теслић, Источна Илица и Горажде, општински/ опћински управни одбори су прерасли у општинску/опћинску Комисију за унапређење дјечије заштите;
- Успјешно су реализовани Акциони планови развоја механизма мониторинга уписа дјеце у основну школу у свих 14 општина UNICEF/ IBHI пројеката у оквиру којих су успостављене функционалне базе података на локалном нивоу за адекватно праћење уписа дјеце у основне школе;
- У оквиру компоненте развоја политика омогућен је рад ентитетских Савјетодавних група за развој политика дјечије заштите (CPPAG) усмјерених на развој и унапређење политика дјечије заштите у БиХ, те објављен одређен број публикација усмјерених на унапређење политика унапређења социјалне инклузије у систему дјечије заштите БиХ;
- Успостављен документ "Анализа ситуације у систему дјечије заштите у Босни и Херцеговини";
- Објављене публикације: "Проблеми дјеце и омладине у контексту људских права у Босни и Херцеговини", "Социјална инклузија дјеце у БиХ - приједлози и препоруке за развој политика", "Рад са социјално искљученим групама дјеце".

4. СИСТЕМ ДЈЕЧИЈЕ ЗАШТИТЕ У ОПШТИНИ ЛАКТАШИ

4.1 Мапирање система дјечије заштите

Систем дјечије заштите у БиХ укључује више сектора дјеловања друштва у циљу заштите дјетета у БиХ: социјални, образовни, здравствени, правосуђе и полиција, као и невладин и приватни сектор и породица. Институције и организације активне у систему дјечије заштите, у складу са релевантним нивоима одговорности, дјелују и пружају услуге у складу са релевантним законодавством, мандатима, овластима, описом посла, процедурама извјештавања и изворима финансирања.

Државни/ ентитетски ниво

Државни/ ентитетски ниво система дјечије заштите има мандат доношења одговарајуће оквирне законске регулативе по питању дјечије заштите, као и контроле нижих нивоа система путем одређених инспектората релевантних одређеном сектору.

Систем дјечије заштите на државном нивоу укључује дјеловање релевантних државних институција законодавне, извршне и судске власти. Уједно, радом државних институција и министарства омогућена је припрема, доношење закона и других докумената која се тичу дјечијих права као што су: "Државна стратегија за борбу против насиља над дјецом (2007 - 2010)", "Стратегија против малољетничког преступништва у БиХ", "Иницијални извјештај о насиљу на дјецом у БиХ"[31] и др. Ова министарства (Министарство за људска права и избјеглице, Министарство цивилних послова, Министарство сигурности и Министарство правде) сарађују са локалним и међународним организацијама за заштиту људских права и слобода, врше мониторинг и припремају извјештаје о имплементацији међународних конвенција које је ратификирала Босна и Херцеговина. У оквиру ових министарстава дјелују и посебна тијела као што су: Вијеће за дјецу БиХ[32], Државне групе и подгрупа за спречавање трговине дјецом и др.

Носиоци социјалне и дјечије заштите у Републици Српској су Влада РС и локалне заједнице. Влада РС је носилац уређивања и дефинисања односа, права, дужности, одговорности и садржаја социјалне, дјечије и здравствене заштите. Министарство здравља и социјалне заштите РС надлежно је за надзор над стручним радом ЈУ ЦСР, ЈФДЗ РС као и домова здравља.

---

[31] Извјештај о насиљу над дјецом у Босни и Херцеговини је усвојен од стране Вијећа министара Босне и Херцеговине на 112. сједници одржаној 16.03.2006. године

[32] Вијеће за дјецу БиХ је успостављено крајем 2002. године, с циљем да прати имплементацију Државног акционог плана за дјецу за период 2002-2010 године. Од свог оснивања, Вијеће за дјецу је дјеловало у правцу омогућавања блиског мониторинга дјечијих права широм земље и креирања релевантних политика да би се превазишли изазови с којима се суочавају дјеца широм Босне и Херцеговине. Вијеће за дјецу је активне сараднике пронашло у државним владиним и невладиним партнерима и међународним организацијама. Вијеће за дјецу је 17.07.2008. упутило за јавну расправу документ „Ревидирани Акциони план за дјецу БиХ 2001-2010“;

У циљу обезбјеђивања средстава за остваривање права од општег интереса из Закона о дјечијој заштити РС у Републици Српској је основан Јавни фонд за дјечију заштиту РС. Накнаду за вријеме кориштења породиљског одсуства, матерински додатак, помоћ за опрему новорођенчета, додатак за дјецу, задовољавање развојних потреба дјеце, предшколско васпитање и образовање за дјецу без родитељског старања и дјеце са посебним потребама, васпитно-образовни програми и припремање дјеце за школу као и бројне друге услуге покрива Јавни фонд за дјечију заштиту РС. [33] Финансирање свих поменутих облика дјечије заштите преко Јавног фонда за дјечију заштиту РС, врши се издвајањем 2% из бруто плате свих запослених радника/ца у Републици Српској, поклонима и донацијама, кориштењем расположивих средстава од издвајања, односно прометовања хартија од вриједности како домаћих тако и иностраних кредита.[34]

Основне активности Министарства просвјете и културе Републике Српске односе се на: предшколско, основно и средње образовање и васпитање. Међу институције које су у надлежности Министарства просвјете и културе РС, значајно мјесто у области образовања заузима Републички педагошки завод РС и Завод за уџбенике и наставна средства РС. Министарство просвјете и културе РС, односно Републички педагошки завод РС, врши управни и стручно-педагошки надзор над радом основне школе. [35]

Поред бројних управних и других стручних послова који се односе на остваривање надлежности Републике Српске, Министарство правде РС врши надзор над радом правосудне управе, казнено-васпитних установа, стара се о извршењу кривичних и прекршајних санкција, о функционисању казнено-поправних и васпитно-поправних установа итд.

Влада Републике Српске има мандат да врши надзор над стручним радом министарстава Републике Српске.

Општински ниво

На локалном нивоу општина има мандат, тј. надлежна је за непосредно обављање послова локалне самоуправе утврђене Законом о локалној самоуправи Републике Српске, [36] односно Статутом Општине. На основу Правилника о унутрашњој организацији прати и осигурава извршење послова у области образовања, социјалне и здравствене заштите у складу са законском регулативом, као и другим прописима и актима. Општина такође у оквиру законом датих могућности предлаже и у сарадњи са другим надлежним институцијама проводи политику у овим областима.[37]

Опис послова општинских службеника обухвата: непосредно руковођење, организовање и усмјеравање рада служби, координацију и сарадњу са другим установама и невладиним организацијама; припрему и усвајање годишњих програма рада, периодичних планова и праћење њихових извршења; прикупљање

[33] *Закон о дјечијој заштити РС, Сл.гласник РС, бр. 4/ 02*
[34] *Закон о доприносима РС, Сл. гласник РС, бр. 51/ 01*
[35] *Закон о основном образовању и васпитању РС, Сл. гласник РС, бр. 74/ 08*
[36] *Закон о локалној самоуправи РС, Сл. гл. бр. 101/ 04, 42/05, 118/05*

података, израда анализа, припрему годишњих планова рада; сарадњу са институцијама/ организацијама на локалном и ентитетском нивоу; припрему и реализацију различитих пројеката од значаја за локалну заједницу.

Правилником о систематизацији радних мјеста успостављена је хијерархија тј. дефинисане су обавезе и одговорности свих службеника/ца у администрацији. Овим правилником предвиђено је и оцјењивање свих службеника/ца. Мониторинг се проводи по хијерархијском принципу. Класична супервизија се не проводи.

Из општинског буџета издвајају се средства за: финансирање рада ЈУ Центра за социјални рад (плате, материјални трошкови и сва давања предвиђена Законом о социјалној заштити РС, осим помоћи за оспособљавање за рад дјеце и омладине); финансирање основних школа: трошкови спортских и других такмичења, средства за текуће одржавање објеката, набавка огрева и сл. (око 10 000 КМ по школи или 40 000 КМ укупно на годишњем нивоу), средства за набавку учила и опреме (око 15 000 КМ по школи или 60 000 КМ на годишњем нивоу); трошкове за спортске клубове; стипендије за ученике/це и студенте/киње; финансирање опремања теренских амбуланти при Дому здравља; финансирање мртвозорства; дјелимично финансирање епидемиолошке службе.

Социјални сектор

ЈУ Центар за социјални рад је установа социјалне заштите са јавним овлаштењима којег је основала Општина. У провођењу социјалне заштите ЈУ ЦСР врши сљедећа јавна овлаштења: рјешава у првом степену о остварењу права утврђених Законом о социјалној заштити РС; рјешава у првом степену о остварењу права из области дјечије заштите; рјешава у првом степену о остварењу права из области породичне заштите и старатељства; пружа услуге социјалног рада у поступку рјешења о правима из области социјалне заштите; врши исплату новчаних права утврђених законом. Исто тако, ЈУ ЦСР рад обавља стручне послове у провођењу социјалне заштите и социјалног рада, породичне заштите и дјечије заштите.

Мониторинг рада ЈУ ЦСР се проводи по хијерархијском принципу. Директор/ица извјештава Министарство здравља и социјалне заштите РС и Општину, тј. Одјељење за привреду и друштвене дјелатности. Предвиђен је и стручни надзор Комисије коју одреди Министарство здравља и социјалне заштите РС, а чији је задатак да оцијени: начин и ефикасност пружања услуга социјалне заштите; стручни рад, организацију, методе и технике стручног рада у установи; стручни рад свих, односно појединих профила стручних радника/ ца запослених у установи; опште услове рада; да ли се ЈУ ЦСР придржава стручних упутстава и закључака усвојених на стручним скуповима и савјетовањима са стручним радницима који раде у креирању политика социјалне заштите.

Из општинског буџета издвајају се средства за материјалне трошкове, плате запослених, институционални смјештај и друга давања предвиђена Законом о социјалној заштити РС. Права по основу Закона о дјечијој заштити РС (дјечији додатак, матерински додатак, накнада плате за вријеме породиљског одсуства, накнада за новорођенче и др.) исплаћује Јавни фонд за дјечију заштиту РС који се финансира из буџета Републике Српске (2% бруто плате сваког запосленог радника издваја се у Јавни фонд за дјечију заштиту РС).

Образовни сектор

Школе су васпитно-образовне установе у којима се образују дјеца узраста од 6 до 18 година. Праћење и мониторинг се одвија путем републичког просвјетног инспектора и надзорника из Републичког педагошког завода Републике Српске. Републички педагошки завод РС нема надзорника за рад педагога.

Рад школа финансира се из буџета Републике Српске тј. финансира га Министарство просвјете и културе РС. Општина за основне школе покрива трошкове спортских и других такмичења, издваја средства за текуће одржавање објеката, набавку огрева, те средства за набавку учила и опреме.

Здравствени сектор

Примарна здравствена заштита становништва општине проводи се у Дому здравља. Мониторинг напретка корисника се свакодневно врши, а мониторинг/ супервизија у Дому здравља се врши путем Комисије за квалитет и Комисије за праћење акредитационих стандарда. Извјештаји се подносе директору Дома здравља.

Здравствена заштита се углавном финансира преко Фонда здравственог осигурања РС. Општина финансира мртвозорство и дјелимично хигијенско-епидемиолошку службу.

Полиција

Полиција има мандат да створи безбједно окружење за грађане општине, као и да проводи програме превенције у заједници, те врши услуге ране интервенције, процјене и регистровања, упућивања на друге релевантне институције и сарађује са истим у свакодневном раду. Број запослених је у складу са европским стандардима.

Основни суд Бањалука

Основни суд у Бањалуци има мандат да по питању одређених група дјеце која дођу у сукоб са законом доноси одлуке о упућивању, тј. смештају дјеце у васпитно-образовну установу, као и одлуке о повећаном надзору над истим. Суд сарађује са ЈУ Центром за социјални рад, полицијом и другим релевантним институцијама из локалне заједнице. Надзор над стручним радом полиције врши Министарство унутрашњих послова Републике Српске, а надзор над стручним радом судова врши Министарство правосуђа Републике Српске.

Медији

Општина Лакташи има два локална гласила, радио "Игокеа" и радио "Студио 078". Радио станице емитују све важније информације о раду општинске управе, јавних предузећа и установа, а прати и остала значајнија дешавања. Локални радио "Студио 078" ће пружити подршку имплементацији одређених активности у оквиру реализације Пројекта "Јачање система социјалне заштите и инклузије (SPIS)

у БиХ: Увођење референталног модела социјалне заштите и инклузије на општинском/ општинском нивоу" на начин што ће без накнаде извјештавати локалну заједницу.

Невладине организације

Дјелатност невладиних организација и удружења је хуманитарног карактера и обавља се углавном добровољним радом чланова уз привремено укључивање волонтера. Својим активностима доприносе побољшању услова живота социјално искљученим групама. У оквиру свог дјеловања, а у складу са мандатом, невладине организације и удружења организују разне видове обуке за дјецу и омладину, промовишу заштиту људских права и јачања улоге младих, обављају послове на имплементацији пројеката који се односе на дјецу и младе, те дају допринос волонтерским ангажманима у реализацији одређених пројеката.

Мониторинг/супервизија се врши путем анкете, евалуационих упитника након радионица, мишљења корисника и неформалних разговора са корисницима невладиних организација и удружења имају искључиво податке за кориснике својих пројеката. Подаци се прикупљају у зависности од врсте пројеката који се имплементирају или се припремају да би се имплементирали у заједници.

Невладине организације се финансирају из општинског буџета путем расписивања конкурса за пројекте омладинских организација и пројекте НБО у виду једнократних грантова те донаторска средства за реализацију одређених пројеката. Општина је пружила подршку дјеловању невладиних организација кроз обезбјеђивање просторија за рад, једнократне финансијске помоћи у складу са захтјевима невладиних организација, путем подршке при имплементацији програма омладинских организација као и подршке при имплементацији пројеката по јавном позиву упућеном свим НВО из БиХ који ће се имплементирати на подручју општине.

Приватни сектор

Општина је створила повољне услове за развој бизниса, организује пријем привредника, радионице и разне едукације, а такође заједно са Републичком агенцијом за развој малих и средњих предузећа организује посјете сајмовима на којима презентује општину као и њене привреднике.

Приватни сектор повремено финансијски помаже спортске и културне манифестације, донира опрему школама, помаже социјално угрожено становништво и др.

Општина

Руководство Општине и административна служба раде на обезбјеђењу што квалитетнијих услова за живот и стварање урбане средине са свим потребним садржајима. Скупштина Општине је донијела "Стратегију развоја општине Лакташи (2007-2015)". Примарни циљ овог документа је да Општина, као јединица локалне самоуправе, дефинише своје правце и идентификује стратешке смјернице за будући развој.

ОО "Црвени крст"

У оквиру дјеловања "Црвеног крста" заступљен је волонтерски рад који доприноси укључивању младих у друштвено користан рад. Постоје и одређени пројекти које имплементира ОО "Црвени крст", као и редовне активности "Црвеног крста" које се раде током године. Међу поменутим активностима је и обиљежавање значајнијих датума и активностима пројекта који се односи на помоћ социјално угроженим породицама. Запослене финансира Општина Лакташи као и одређен број активности у циљу помоћи одређеног броја грађана, све овисно о могућностима Општине.

Мјесне заједнице

На територији општине Лакташи постоји 11 МЗ. МЗ дјелује и у циљу побољшања комуникације и сарадње између Општине и грађана кроз сарадњу на одређеним пројектима од интереса за обје партнерске стране.

4.2 Идентификација слабости/ недостатака система дјечије заштите

Носиоци дужности на општинском нивоу у систему дјечије заштите су: Општина, ЈУ ЦСР, Дом здравља, васпитно-образовне установе, полиција и суд, НВО, медији и приватни сектор. У току анализе ситуације у сфери дјечије заштите у општини Лакташи, а уз примјену инструмената HRBAP методологије, урађен је детаљан увид у недостатке који онемогућавају квалитетан континуитет услуга[38] и недостатке капацитета у односу на мотивацију, овласти и расположиве ресурсе носилаца дужности у сфери дјечије заштите. У наставку слиједи преглед идентификованих узрока за недостатке у континуитету услуга и капацитета по питању услуга за дефинисане социјално искључене групе дјеце:

Мотивација

Све институције/ организације су мотивисане за рад и пружање услуга у оквиру: превенције, ране идентификације, процјене и регистровања, ране интервенције, упућивање, одлучивање и механизама праћења и жалби. У оквиру рада актери дјечије заштите се сусрећу са проблемима који негативно утичу на њихове крајње резултате, а неки од њих су:

- пасиван став шире јавности према значају рјешавања проблематике са којом се суочавају дјеца из социјално искључених група;
- недостатак сензибилизираности за ову проблематику у заједници;
- недовољна брига друштва о дјеци;
- недостатак стручног кадра;

[38] *Континуитет услуга обухвата сљедеће услуге: превенцију, рану идентификацију, процјену и регистрацију, рану интервенцију, упућивање, одлука, пружање услуга, праћење и механизми жалби.*

- недовољна међусекторална и уопште сарадња актера дјечије заштите;
- неадекватна инфраструктура и установе за прихват и рад са дјецом;
- непостојање изграђеног система едукације и доедукације професионалног кадра;
- недовољан број едукативних програма и примјене алтернативних метода рада са дјецом и родитељима;
- недовољни програми за рад са дјецом из социјално искључених група;
- неадекватан систем награђивања надарене дјеце у сврху даље мотивације дјеце (непостојање фонда за стипендије, награде/похвале за постигнуте резултате и др.);
- недовољна финансијска средства;
- слаба сарадња са родитељима дјеце;
- отпор код родитеља да прихвате чињеницу да дијете има проблематично понашање;
- недовољна васпитна способност родитеља;
- неадекватан систем санкција за родитеље;
- неадекватне санкције/ дисциплинске мјере за родитеље који не извршавају своје обавезе;
- непостојање адекватног вредновања волонтеризма у заједници што утиче на умањен ангажман појединаца у овој сфери;
- невладине организације/ удружења немају адекватну подршку локалне заједнице.

Овласти

Формално овласти постоје, али се недовољно проводе због низа фактора:

- нису прецизно прописане одговорности појединих актера дјечије заштите;
- немогућност провођења законске регулативе;
- не постоје прецизно дефинисане смјернице које би регулисале систем сарадње;
- неадекватне смјернице и стандарди;
- непостојање јединствене базе података;
- споре процедуре;
- недовољни финансијски и људски ресурси;
- непостојање јединствене базе података;
- слаба међусекторална сарадња;
- слаба мотивација;
- негирање родитеља да постоји проблем овисности и других социо-патолошких појава;
- недовољна едукованост и упућеност родитеља;
- недовољна подршка локалне заједнице;
- непровођење одговарајуће контроле.

Ресурси (људски и материјални)

Организације одговорне за дјечију заштиту на локалном нивоу имају одређене ресурсе за обављање својих свакодневних активности предвиђених мандатом, али су препознати сљедећи проблеми:

- недовољна финансијска средстава за обезбјеђење континуитета услуга;
- недостатак стручног кадра (психолог, социјални радници, дефектолог, педагог, логопед и др.);
- недовољна средства за набавку дидактичког материјала (школе, невладине организације/ удружења и др.);
- недовољна едукованост (не)професионалаца по питању проблематике социјално искључених група дјеце;
- недостатак превентивног рада и раног откривања социјално искључених група дјеце;
- недостатак базе података;
- недовољна едукованост родитеља по питању васпитања и рада са дјецом из социјално искључених група дјеце;
- недостатак адекватних просторија за рад и техничке опреме;
- непостојање Комисије за унапређење дјечије заштите на локалном нивоу.

Детаљна анализа са идентификованим недостацима капацитета, у смислу континуитета услуга, приказана је у Анексу 8. и Анексу 9.

5. "АКЦИОНИ ПЛАН СОЦИЈАЛНОГ УКЉУЧИВАЊА У СИСТЕМ ДЈЕЧИЈЕ ЗАШТИТЕ У ОПШТИНИ ЛАКТАШИ ЗА 2010-2011. годину"

5.1 Приоритети за акцију

С обзиром на свеобухватни процес израде "Акционог плана социјалног укључивања у систем дјечије заштите у општини Лакташи за 2010-2011. годину“ који је базиран на HRBAP методологији (приступ планирању базиран на поштивању људских/ дјечијих права), а подразумијева: прикупљање и анализу података, идентификацију проблема и социјално искључених група дјеце и младих, мапирање система, идентификацију његових слабости и недостатака, утврђена је неопходност развијања одређених смјерница чијом би се примјеном побољшала социјална инклузија.

- **DevInfo база података о дјечијим индикаторима**

У оквиру SPIS пројекта**,** у периоду од октобра 2009. године до фебруара 2010. године имплементира се пројекат под називом **"DevInfo база података о дјечијим индикаторима",** а од стране **НВО "Будимо активни"** у општинама Билећа и Вишеград, а од стране **НВО "Свјетионик"** у општинама Нови Град, Лакташи и Котор Варош**.** Сврха/циљ поменутог пројекта је успостављање DevInfo базе података о индикаторима који осликавају стања дјеце у локалној заједници.

Циљане групе пројекта су општински службеници, професионалци из институција које пружају услуге дјеци у областима социјалне и здравствене заштите, образовања и превенције ризичних понашања, као и представници статистичких агенција (ентитетска, државна).

На општинском нивоу, потребно је изградити механизме за прикуплање података о дјечијим индикаторима за унос у DevInfo базу података како би власти доносиле одлуке о приоритетима на основу релевантних података. Како би то постала редовна пракса, потребно је донијети одлуку обавезујућу за све који раде са дјецом и за дјецу, као и за општинску администрацију.[39]

- **Мониторинг имплементације Конвенције о правима дјетета**

У оквиру SPIS пројекта у општини Лакташи, у периоду од маја 2009. године до септембра 2010. године имплементира се пројекат "**Мониторинг имплементације Конвенције о правима дјетета"** од стране **НВО "Здраво да сте"**, а циљане групе су представници цивилног друштва, старатељи, дјеца, родитељи и породице са нагласком на маргинализовану популацију. У оквиру реализације пројекта дошло се до сазнања да је у наредном периоду потребно радити на одређеним питањима од интереса за унапређење дјечије заштите, а већ су започете одређене активности:

- упознати НВО-е са проблемом Ромске дјеце и упутити их на потенционалне донаторе;
- организовати округли сто на тему укључивање Рома у живот локалне заједнице ;
- омогућити едукацију младих Рома о могућностима активнијег укључивања у изградњу локалне заједнице;
- осигурати мјере потицања међународне сарање и размјене материјала из различитих културних, националних и међународних извора;
- обезбиједити родитељима и дјеци информацију о праву на слободу опредјељења о изучавању вјеронаука, којом би се родитељима и дјеци подршка о остваривању тог права и скинула стигматизација по питању вјероисповјести;
- осигурати едукацију и већи финансијску подршку цјелокупном невладином сектору, са посебним нагласком на Удружење за помоћ ментално недовољно развијеним лицима општине Лакташи;
- осигурати у склопу ЦСР програме подршке родитељима у вршењу родитељског права;
- иницирати програме превенције здравствене заштите;
- осмислити пројекте којима су циљана група родитељи и дјеца са сметњама у развоју;
- осигурати кориштење Дневног боравка за дјецу са сметњама у развоју;
- увезати родитеље дјеце са сметњама у развоју и пружити јавну подршку, те осмислити активности у циљу активног учешћа у НВО сектору;
- осигурати програме интеграције у друштво за дјецу са посебним потребама;
- осигурати додатни стручни кадар, едукације, тренинге и семинаре из разних области којима би били обухваћени просвјетни радници;

[39] UNICEF BiH

- осигурати више могућности укључивања самих ученика у рад школа преко Савјета ученика, те анимирати и активирати родитеље да постану чланови Вијећа родитеља у циљу активнијег партиципирања;
- осигурати више заједничких активности у циљу смањења нетрпељивости наставног кадра, дјеце и родитеља;
- осмислити и реализовати кампању која би била усмјерена ка указивању на могућност пренамјене општинских простора у просторе за провођење слободног времена дјеце и младих;
- осигурати културне и спортске програме за спровођење слободног времена дјеце са онеспособљењем, те их укључити у живот локалне заједнице;
- осигурати ромској дјеци доступне културне и спортске програме за провођење слободног времена.

У складу са идентификованим проблемима и социјално искљученим групама дјеце и младих, те анализом недостатака капацитета (види Анекс 8. и 9.) неопходно је подузети одређене кораке у циљу превазилажења истих.

Краткорочно (2 године) је неопходно подузети сљедеће кораке:

- извршити кадровско и материјално – техничко јачање ЈУ ЦСР;
- формирати општинско тијело (комисију или одбор) за социјалну инклузију у сегменту дјечије заштите;
- обезбиједити стручни и едукативан кадар у систему дјечије заштите;
- унаприједити тимски рад и сарадњу свих релевантних актера у области дјечије заштите;
- јачати мјешовити систем дјечије заштите;
- континуирано радити на раном идентификовању корисника дјечије заштите и превенцији (психофизичке сметње, жртве насиља, сметње у гласу, говору и језику и др.);
- јачати невладин сектор и развијати волонтерски рад;
- радити едукацију актера дјечије заштите у циљу прихватања савремених метода рада;
- радити едукацију родитеља и дјеце са сметњама у одрастању;
- континуирано радити на медијској промоцији проблема у циљу информисања и јачања свијести локалне заједнице.

Дугорочно (10 година) је неопходно предузети сљедеће кораке:

- обезбиједити финансирање развоја система дјечије заштите на локалном нивоу;
- развијати аналитичко-истраживачки рад у циљу социјалног укључивања у сегменту дјечије заштите и социјалне инклузије;
- континуирано радити на доедукацији професионалаца;
- радити на промоцији мјешовитог система дјечије заштите у циљу обезбјеђења социјалне инклузије;
- јачати свијест локалне заједнице о проблемима у сегменту дјечије заштите;

- радити на анимирању приватног сектора да се укључи у систем финансирања дјечије заштите и социјалне инклузије;
- јачати невладин сектор;
- развијати волонтерски рад;
- путем медија радити на сензитивизацији локалне заједнице.

Потенцијални партнери за реализацију горе наведених активности су све институције и организације, актери дјечије заштите на локалном нивоу: Општина, ЈУ Центар за социјални рад, Дом здравља, предшколска установа, основне школе, полиција, мјесне заједнице, медији, невладине организације и разна удружења, донатори (приватни сектор, међународне организације и др.), а све уз подршку надлежних министарстава.

5.2 Оквир "Акционог плана социјалног укључивања у систем дјечије заштите у општини Лакташи за 2010 - 2011. г."

У табели која слиједи дат је оквир Акционог плана социјалног укључивања у систем дјечије заштите у општини Лакташи са датим временским оквирима, прецизним почетком реализације појединих активности, носиоца одговорности и средствима верификације.

Планиране активности	Трајање у мјесецима	Почетак	Одговорност	Средства верификације/ индикатори	Извори финансирања
1. РАЗВОЈ МРЕЖЕ ДЈЕЧИЈЕ ЗАШТИТЕ НА ЛОКАЛНОМ НИВОУ					
1.1 Кадровски и материјално јачање релевантне службе за пружање услуга социјалне заштите, као и јачање других институција из сфере дјечије заштите (1 Јавна установа за предшколско васпитање и образовање, 4 основне школе, Дом здравља, ...)	24	01.01.2010.	Општина, надлежна министарства, донатори, ОУО Пројекта IBHI /UNICEF	-опремање релевантних служби и јавних установа; -кадровско јачање служби и јавних установа; -партнерски пројекти у заједници; -мултидисциплинарни приступ у раду; -број едукација за стручни кадар; -извјештаји о раду.	-Општина; -надлежна министарства; -донатори и др.
1.2 Јачање невладиног сектора који дјелује у сфери дјечије заштите	24	01.01.2010.	Општина, надлежна министарства, невладине организације/ удружења, јавне установе, волонтери, локална заједница, медији, професионалци, ОУО Пројекта IBHI/ UNICEF	-тендерска процедура за додјелу пројеката усмјерених на унапређење дјечије заштите у локалној заједници за НВО сектор; -бр. пројеката реализованих у партнерству владиног и невладиног сектора; -опремљени НВО-и; -бр. едукација за НВО-е; -повећан степен подршке локалне заједнице; -број новоформираних удружења; -извјештај и фото/видео-записи.	-Општина; -НВО; - јавне установе; -надлежна министарства; -донатори и др.
1.3 Развијање и унапређење волонтерског рада	24	01.01.2010.	Општина и релевантне службе, васпитно-образовне и здравствене установе, НВО, професионалци, родитељи, дјеца, волонтери, локална заједнице, ОУО Пројекта IBHI/UNICEF	-анимирани грађани, дјеца и млади и удружења спортско-рекреативног, културног и другог карактера на волонтерско дјеловање; -број волонтера. -број реализованих акција; -извјештаји и фото/видео-записи.	-Општина; -јавне установе; -НВО; -релевантна министарства; -донатори и др.
1.4 Привредници и предузетници општине Лакташи (у процесу оснивање удружења предузетника)	24	01.01.2010.	Привредници и предузетници општине Лакташи, локална заједница, медији, ОУО Пројекта IBHI/ UNICEF	-број индивидуалних донација; -број састанака; -извјештај и фото/видео записи.	-приватни сектор

1.5. Јачање улоге породице у друштву	24	01.01.2010.	Општина и релевантне службе, васпитно-образовне и здравствене установе, НВО, медији, Полицијска станица, професионалци, родитељи, дјеца, волонтери, локална заједнице, ОУО Пројекта IBHI/ UNICEF	-број едукативних програма за родитеље и дјецу; -рад Савјетовалишта за породицу; -број акција у локалној заједници; -активности Савјета родитеља и Савјета ученика у оквиру школа.	-Општина; -јавне установе; -НВО; -надлежна министарства; -донатори и др.
1.6 Унапређење и побољшање тимског рада у области дјечије заштите	24	01.01.2010.	Општина и релевантне службе, васпитно-бразовне и здравствене установе, НВО, МУП РС/ Полицијска станица, медији, професионалци, родитељи, дјеца, волонтери, локална заједнице, ОУО Пројекта IBHI/ UNICEF	-број састанака; -покренуте иницијативе на бази међу-секторалности, и мултидисциплинарности; -број реализованих заједничких активности; -медијско праћење; -извјештај и фото/видео-записи.	-Општина; -јавне установе; -НВО; -надлежна министарства; -донатори и др.
1.7 Сарадња са вјерским институцијама	24	01.01.2010.	Општина и релевантне службе, НВО, јавне установе, приватни сектор, МЗ и средства информисања-медији, вјерске институције, ОУО IBHI/UNICEF	-број одржаних састанака; -број покренутих иницијатива у сарадњи са вјерским институцијама; - број реализованих акција; -број корисника; -извјештаји.	-Општина; -вјерске институције.
1.8 Додатна едукација актера у систему дјечије заштите	24	01.01.2010.	Општина и релевантне службе, васпитно-образовне и здравствене установе, НВО, МУП РС/ Полицијска станица, медији, професионалци, родитељи, дјеца, волонтери, локална заједнице, ОУО Пројекта IBHI/ UNICEF	-број одржаних семинара; -број радионица; -број округлих столова , трибина, кампања; -став корисника о пруженим услугама; -степен едуцираности (не) професионалаца; -степен освијешћености актера у примјени стеченог знања, као и размјени истог са другим актерима из локалне заједнице; -извјештај и фото/видео-записи.	-Општина; -јавне установе; -НВО; -надлежна министарства; -донатори и др.
1.9 Развијање локалне демократије	24	01.01.2010.	Општина и релевантне службе, васпитно-образовне и здравствене установе, НВО, МУП РС – Полицијска станица, медији, професионалци, спортски клубови, родитељи, дјеца, волонтери, локална заједнице, ОУО Пројекта IBHI/UNICEF	-бр. јавних трибина и округлих столова на тему промоције људских/ дјечијих права и других питања из области демократије; -бр. акција и едукативних програма у васпитно-образовним установама за дјецу и младе; -степен партиципације дјеце и младих у процесима доношења одлука у сфери дјечије заштите.	-Општина; -јавне установе; -НВО; -надлежна министарства, -донатори и др.
1.10 Оснивање **Дневног центра за дјецу са сметњама у психофизичком развоју** при "Удружењу за помоћ ментално недовољно развијеним лицима општине Лакташи"	12	01.01.2011.	Дом здравља, Општина, ЦСР и остале институције – актери дјечије заштите, професионалци, ОУО Пројекта IBHI/ UNICEF	-документација у оквиру оснивања Дневног центра за дјецу, -број корисника, -извјештаји, -фотографије и сл.	-"Удружењу за помоћ ментално недовољно развијеним лицима општине Лакташи" -Дом здравља; -Општина; -донатори; -надлежна министарства,

					-образовне инстит.
1.11 Успостава општинске **Комисије за унапређење дјечије заштите**	24	01.01.2010.	Општина, ОУО IBHI/ UNICEF	-формирана Комисија за унапређење дјечије заштите општине; -Одлука; -записници са састанка.	-Општина
2. РАЗВОЈ ИНФОРМАТИВНОГ СИСТЕМА ДЈЕЧИЈЕ ЗАШТИТЕ НА ЛОКАЛНОМ НИВОУ					
2.1 Унапређење система идентификације корисника и њихових потреба	24	01.01.2010.	Општина, релевантне службе за социјалну проблематику васпитно-образовне и здравствене установе, НВО, Полицијска станица, медији, волонтери, донатори, ОУО Пројекта IBHI/ UNICEF и др. донатори	-бр. идентификираних корисника; -информација о потребама различитих корисничких група дјеце; -ажурирана база података о упису дјеце у основне школе успостављена кроз пројекат IBHI/ UNICEF; -ажурирана база података о дјеци самохраних родитеља; -извјештај и фото/видео-записи.	-јавне установе; -НВО; -медији; -Општина; -донатори.
2.2 Успостављање и ажурирање јединствених база података праћења корисника социјалне и дјечије заштите	24	01.01.2010.	Општина, релевантне службе за социјалну проблематику, васпитно-образовне и здравствене установе, медији, НВО, волонтери, ОУО, IBHI/ UNICEF и донатори	-ажурирана база података о упису дјеце у основне школе успостављена кроз пројекат IBHI/ UNICEF - започети процеси на стварању потребних база података о социјално искљученим групама дјеце; -ажурирана база података о дјеци самохраних родитеља; -тренутни подаци о корисницима; -извјештај и фото/видео-записи.	-Општина; -надлежна министарства; -јавне установе; -НВО сектор; -донатори.
3. ФИНАНСИРАЊЕ СИСТЕМА ДЈЕЧИЈЕ ЗАШТИТЕ НА ЛОКАЛНОМ НИВОУ					
3.1 Осигурати континуитет издвајања финансијских средстава за потребе социјалне и дјечије заштите - Средства буџета Републике за кориснике социјалне и дјечије заштите	24	01.01.2010	Општина, надлежна министарства.	-рационално и законско коришћење буџетских средстава; -бр. корисника социјалне и дјечије заштите; -бр. пројеката финансираних из Републичког буџета; -финансијски прегледи и извјештаји.	-надлежна министарства.
3.2 Осигурати финансирање права из сфере социјалне и дјечије заштите која се финансирају из Општинског буџета	24	01.01.2010	Општина уз подршку ОУО Пројекта IBHI/ UNICEF.	-рационално и законско коришћење буџетских средстава; -бр. корисника; -бр. пројеката; -финансијски преглед.	-Општина - буџет
3.3 Осигурати финансијска средства која се издвајају из приватног сектора за улагање у систем социјалне и дјечије заштите, на основу одлуке Скупштине општине о проширеним правима из области социјалне и дјечије заштите	24	01.01.2010	Приватни сектор, ОУО Пројекта IBHI/ UNICEF.	-бр. донација; -бр. корисника помоћи; -финансијски преглед и извјештаји.	-приватни сектор
3.4 Осигурати средства од донатора	24	01.01.2010	Донатори, ОУО пројекта UNICEF/IBHI	-бр. пројеката; -бр. корисника; -износ средстава.	-донатори
3.5 Самофинансирање родитеља	24	01.01.2010	Родитељи, старатељи, сродници.	-број корисника;	-родитељи,

				-број родитеља, старатеља и сродника који финансирају неки од видова дјечије заштите; -подаци из јавних установа, спортских и културних удружења-	старатељи, сродници.
4. СОЦИЈАЛНО УКЉУЧИВАЊЕ У СИСТЕМ ДЈЕЧИЈЕ ЗАШТИТЕ – СОЦИЈАЛНО ИСКЉУЧЕНЕ ГРУПЕ ДЈЕЦЕ					
4.1 Подршка дјеци са потешкоћама у развоју	24	01.01.2010	Општина, релевантне службе за социјалну проблематику васпитно-образовне и здравствене установе, РПЗ РС, медији, НВО, волонтери, родитељи, дјеца, професионалци, донатори, ОУО Пројекта IBHI/ UNICEF и др. донатори	-степен унапређења услуга раног раста и развоја дјеце што подразумијева успостављање потребних савјетовалишта (при Дому здравља организована савјетовалишта за здраву дјецу, труднице, омладину); -степен квалитета услуге ране детекције дјеце ометене у психо-физичком развоју; -број корисника; -број пројеката; -број едукативних програма; -квалитет подршке стручњака и примијењених услуга стручног рада; -став корисника; -степен социјализације и интеграције дјеце у друштву; -степен укључености и информисаности родитеља/стараоца; -програми за надарену дјецу; -стварање услова за напредовање надарене дјеце; -степен међу-секторалне сарадње -примјена мултидисциплинарности у раду; -извјештаји о раду.	-Општина; -релевантна министарства; -РПЗ РС; -јавне установе; -НВО; -медији; -донатори.
4.2 Подршка дјеци која су изложена насиљу	24	01.01.2010.	Општина, релевантне службе за социјалну проблематику васпитно-образовне и здравствене установе, НВО, Полиција/ Суд, волонтери, медији, родитељи, дјеца, професионалци, донатори, ОУО Пројекта IBHI/ UNICEF и други донатори.	-бр. казни усмјерени ка починитељу насиља; -бр. жртава; -бр. пројеката; -бр. едукативних програма; -квалитет подршке стручњака и примијењених услуга стручног рада (групни, радионичарски и др. рад); -став корисника; -степен укључености и информисаности родитеља/стараоца; -степен међу-секторалне сарадње; -извјештај о реализованим активностима; -видео/фото запис.	-Општина; -јавне установе; - НВО; -релевантна министарства; -медији; донатори и др.
4.3 Подршка дјеци из поремећених породичних односа	24	01.01.2010	Општина, релевантне службе за социјалну проблематику васпитно-образовне и здравствене установе, РПЗ РС, медији, НВО, волонтери, родитељи, дјеца, професионалци, донатори, ОУО Пројекта IBHI/	-индивидуални програми за дјецу у инклузивном образовању; -бр. корисника; -бр. пројеката; -бр. едукативних програма; -квалитет подршке стручњака и примијењених	-Општина; -релевантна м инистарства; -РПЗ РС; -јавне установе; -НВО;

			UNICEF и др. донатори	услуга стручног рада; -став корисника; -степен социјализације и интеграције дјеце у друштву; -степен укључености и информисаности родитеља/старaоца; -стварање услова за напредовање надарене дјеце; -степен међу-секторалне сарадње; -примјена мултидисциплинарности у раду; -извјештаји о раду.	-медији; -донатори.
4.4 Подршка дјеци са поремећајима у понашању	24	01.01.2010	Општина, релевантне службе за социјалну проблематику васпитно-образовне и здравствене установе, НВО, Полиција, волонтери, медији, родитељи, дјеца, професионалци, донатори, ОУО Пројекта IBHI/ UNICEF и други донатори	-бр. корисника; -бр. пројеката; -бр. едукативних програма; -квалитет подршке стручњака и примијењених услуга стручног рада (групни, радионичарски и др. рад); -став корисника; -степен укључености и информисаности родитеља/старaоца; -степен међу-секторалне сарадње; -извјештаји о реализованим активностима; -видео/фото запис.	-Општина; -јавне установе; -НВО; -релевантна министарства; -медији; -донатори и др.
5. ОДНОСИ СА ЈАВНОШЋУ					
5.1 Информисање и промовисање активности у сфери друштвеног укључивања у систем дјечије заштите (на локалном нивоу и шире путем медија)	24	01.01.2010	"Радио Игокеа", Радио "Студио 078", Општина, јавне установе , невладине организације, ОУО Пројекта IBHI/ UNICEF	-медијско праћење (видео записи, дневна штампа, фотографије, билтени и др.); -степен информисаности локалне заједнице.	-"Радио Игокеа"; -Радио "Студио 078"; -Општина; -донатори.
5.2 Јачање свијести о проблемима друштвено искључених група дјеце	24	01.01.2010	Општина, васпитно-образовне и здравствене установе, НВО-и, медији, волонтери, родитељи и дјеца, приватни сектор, локална заједница, вјерске заједнице, ОУО Пројекта IBHI /UNICEF и др. донатори.	-медијско праћење (видео записи, дневна штампа/ билтени, фотографије и др.); -повећан степен освијешћености и подршке локалне заједнице по питању дјечије заштите; -бр. одржаних округлих столова, јавних трибина; -бр. учесника/ца; -бр. покренутих иницијатива; -бр. штампаних брошура, публикација инфо-водичи, памфлети, плакате; - извјештаји и фото/видео записи.	-Општина; -"Радио Игокеа"; -Радио "Студио 078"; -јавне институције; -НВО; -донатори и др.

5.3 Извори финансирања дјечије заштите у општини Лакташи

За реализацију наведених активности у оквиру "Акционог плана социјалног укључивања у систем дјечије заштите у општини Лакташи за 2010 - 2011. годину" планирана су сљедећа средства:

Ред. бр.	Назив облика дјечије заштите		Планирани износ у КМ за 2010. г. процјена	Планирани износ у КМ за 2011. г. процјена
1.	**Финансирање дјечије заштите преко ЦСР[40]**	бр. дјеце		
1.1	Проширени облик социјалне заштите – укупно	187-191	212 000,00	217 000, 00
1.1.1	*Превоз ђака*	*86*	*35 000, 00*	*35 000, 00*
1.1.2	*Помоћ за обољелу дјецу*	*6-10*	*50 000, 00*	*55 000, 00*
1.1.3	*Помоћ за школовање*	*80*	*20 000, 00*	*20 000, 00*
1.1.4	*Смјештај у СПЖЗ*	*15*	*107 000 ,00*	*107 000 ,00*
1.2	Смјештај у установе 430 000, 00	9	58 800, 00	65 820, 00
1.2.1	*Дјечији дом „Рада Врањешевић“*	*2*	*15 000, 00*	*15 000, 00*
1.2.2	*Центар „Заштити ме“, основна школа*	*4*	*21 060, 00*	*28 080, 00*
1.2.3	*Дом за дјецу ометену у развоју, Приједор*	*3*	*22 740, 00*	*22 740, 00*
1.3	Трошкови здравственог осигурања 130 000, 00	15	5 000, 00	6 000, 00
1.4	Породични смјештај 170 000, 00	20	48 060, 00	50 000, 00
1.5	Туђа њега и помоћ 183 000, 00	30	14 800, 00	36 000, 00
УКУПНО 1:			**338 660, 00**	**374 820, 00**
2.	**Учешће локалне заједнице на унапређењу механизама дјечије заштите[41]**			
2.1	Стипендирање студената		400 000, 00	400 000, 00
2.2	Помоћ за омладину и спорт		726 600, 00	730 000, 00
2.3	Помоћ за културу		106 700, 00	105 000, 00
2.4	Удружења грађана		293 000, 00	300 000, 00
2.5	Омладинска политика		40 000, 00	100 000, 00
2.6	Помоћ основним школама		45 000, 00	50 000, 00
2.7	Социјална заштита		1 303 100, 00	1 300 000, 00
УКУПНО 2:			**2 914 400, 00**	**2 985 000, 00**
3.	**Финансирање из Јавног фонда за дјечију заштиту РС[42]**			
3.1	Додатак на дјецу		862 440, 00	862 440, 00
3.2	Матерински додатак-незапослене породиље		100 200, 00	100 200, 00
3.3	Рефундација исплаћене нето плате-запослене породиље		491 573, 00	491 573, 00
3.4	Право на помоћ за опрему новорођенчета		129 150, 00	129 150, 00
3.5	Једнократна новчана помоћ за треће и четврто дијете по Одлуци Владе РС		36 960, 00	36 960, 00
3.6	Социјализација дјеце Републике Српске-Кумбор		14 290, 00	14 290, 00
УКУПНО 3:			**1 634 613, 00**	**1 634 613, 00**
4.	**Финансирање из донаторских средстава[43]**			
УКУПНО 4:			**25 000, 00**	**25 000, 00**
УКУПНО (1+2+3+4)			**4 912 673, 00**	**5 019 433, 00**

Напомена:
Укупни износи (лијево) у ставкама 1.2, 1.3, 1.4 и 1.5 се односе на укупна издвајања без обзира на старосну категорију, а износи десно су добијени израчунавањем на основу броја дјеце/корисника/ца.

[40] Процјена ЈУ ЦСР
[41] Процјена Општине Лакташи
[42] Процјена ЈФДЗ РС
[43] Процјена ОУО-а

6. АНЕКСИ "Акционог плана социјалног укључивања у систем дјечије заштите у општини Лакташи за 2010-2011. годину"

Чланови ОУО-а Пројекта су током израде Акционог плана прошли свеобухватан процес припреме примјењујући HRBAP методологију. У наставку текста слиједе анекси "Акционог плана социјалног укључивања у систем дјечије заштите у општини Лакташи за 2010-2011. годину".

Анекс 1.1 Листа прегледаних/ кориштених докумената (стратегије, политике, закони, правила, мандати, статути, описи послова), општина Лакташи;

Анекс 1.2 Преглед докумената/ анализа које су урађене у сарадњи са корисницима и професионалцима из области дјечије заштите у оквиру UNICEF пројекта, а који су имали утицај на квалитетнију израду Акционог плана;

Анекс 1.3 Листа професионалаца, представника/ца, институција/организација из система дјечије заштите који су чланови/ице ОУО-а Пројекта, који су допринијели изради "Акционог плана социјалног укључивања у систем дјечије заштите у општини Лакташи за 2010-2011. годину";

Анекс 2 Концептуални радни оквир, општина Лакташи;

Анекс 2.1 Преглед кадрова запослених у институцијама/организацијама од значаја за дјечију заштиту у 2009. години, општина Лакташи;

Анекс 2.2 Преглед корисника социјалне заштите у 2009. години, општина Лакташи;

Анекс 2.3 Попис регистрованих удружења грађана у Општини Лакташи;

Анекс 3 Анализа узрока у оквиру концептуалног оквира;

Анекс 4 Оквир имплементације "Акционог плана социјалног укључивања у систем дјечије заштите у општини Лакташи за 2010-2011. годину";

Анекс 4.1 Извори финансирања дјечије заштите у општини Лакташи за 2010. и 2011. годину;

Анекс 4.2 Преглед прихода и расхода Јавног фонда за дјечију заштиту РС у општини Лакташи у 2008. години;

Анекс 5 Анализа улога актера дјечије заштите на локалном нивоу, општина Лакташи;

Анекс 6 Матрица за мапирање носилаца дужности/мандата на државном, ентитетском и општинском нивоу;

Анекс 7 Матрица мапирања носиоца дужности/мандата на опћ./општинс. нивоу;

Анекс 8 Матрица за Анализу недостатка капацитета континуитета услуга на локалном нивоу;

Анекс 9 Матрица анализе недостатка капацитета, општина Лакташи.

Напомена[44]

[44] Приликом прикупљања података у оквиру анализе ситуације у сфери дјечије заштите у општини, у већини случајева теже је било добити гендер разврстане податке. Сви подаци који су у оквиру Акционог плана, односе се на мушкарце и жене.

Обзиром да је Акциони план рађен дужи период, у посљедњем периоду његове израде дошло је до промјене одређеног броја података, а сви ажурирани подаци наведени су у документу што је узроковало разлику података у одређеним анексима документа. Поменуто је урађено у циљу добијања што квалитетнијих ажурираних података.

Током израде документа, одржан је низ индивидуалних састанака са представницима/ама институција/организација, актера дјечије заштите, а све у циљу што квалитетније израде истог.